

**MATE KAPOSVÁRI CAMPUS
NEVELÉSTUDOMÁNYI INTÉZET
GYÓGYPEDAGÓGIAI TANSZÉK**

SZAKDOLGOZAT

VARGA EVELIN ADÉL
Gyógypedagógia szak

Kaposvár

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Pedagógiai Kar
Gyógypedagógiai Intézet

ZENEPEDAGÓGIAI MÓDSZEREK AZ INTEGRÁCUÓBAN

Belső konzulens: Gelencsérné Dr. Bakó Márta PhD
egyetemi docens, tanszékvezető

Készítette: Varga Evelin Adél
DWISCU
Levelező tagozat

Intézet: Neveléstudományi Intézet

Kaposvár

2023

Tartalom

1. BEVEZETÉS.....	8
1.1. TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA.....	8
1.2. CÉLKITŰZÉS.....	10
2. ELMÉLET BEMUTATÁSA.....	11
2.1. JOGI SZABÁLYOZÁS A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK ZENETANULÁSÁRA VONATKOZÓAN.....	11
2.1.1. Zene, gyógy- és óvodapedagógus zenéhez való viszonya az oktatási rendszerben.....	12
2.1.2. Zenepedagógusi oldalról.....	14
2.2. RÉGEN ÉS MOST A MÓDSZEREKRŐL.....	16
3. KUTATÁS BEMUTATÁSA.....	25
3.1. KUTATÁSMÓDSZERTANI ELGONDOLÁSOK.....	25
3.2. KUTATÁSI KÉRDÉSEK.....	26
3.3. KÉRDŐÍV ELEMZÉSE.....	27
3.4. KUTATÁSI KÉRDÉSEK MEGVÁLASZOLÁSA.....	41
4. ÖSSZEGZÉS, KÖVETKEZTETÉSEK.....	45
5. BIBLIOGRÁFIA.....	48

1. Bevezetés

1.1. Témaválasztás indoklása

Első diplomámat mesterfokon a Budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián illetve a weimari Hochschule für Musik Franz Liszt egyetemen szereztem 2017-ben kürtművészként. Pedagógiát érintőlegesen tanultunk addigi tanulmányaim során. Hangszertechikai és előadóművészeti ismeretek megszerzése és elsajátítása volt a legfőbb cél ebben az időszakban.

Jelenleg a Pécsi Pannon Filharmonikusoknál vagyok öt éve zenész. Valamiért mindig is érdekelt, hogy mit vált ki a zeném/zenénk az emberekből. Egy pedagógusból, orvosból, szakmunkásból, kamaszból vagy akár egy idős emberből más érzelmeket vált ki, mások a kérdései a zenével kapcsolatban. A legérdekesebb számomra azok a koncert élmények voltak, amikor sérült embereknek muzsikáltunk.

Minden hónapban tartunk egy nyilvános főpróbát. Még egy esély a program neve.¹A zenekar a rászoruló csoportokat azzal igyekszik támogatni, hogy komolyzenei élményhez segíti azokat, akiknek életkörülményeik, anyagi vagy egészségi állapotuk okán a hétköznapi életben nincs lehetősége kulturális eseményeken részt venni. Mozgásukban akadályozottak, intellektuális képességzavarral küzdő gyerekek és felnőttek hallgatnak bennünket ilyenkor. A karmester beszél is hozzájuk. Elmeséli, milyen témát dolgozunk fel, a szerzőről és a mű keletkezéséről ad tájékoztatást. Segíti a publikumnak ezáltal is feldolgozni az elhangzottakat. A koncert végén mindig nagyon lelkesen tapsolnak. Lehengerlő a légkör és az energia ilyenkor. Rendkívül hálásak és látszik rajtuk, hogy teljesen tisztában vannak a zene jótékony és lélekemelő hatásával. Volt olyan is, mikor a koncert végén felszólalt a közönségből valaki, hogy megköszönje az előadást és, hogy tudjuk mennyire sokát jelent ez nekik.

A Pannon Filharmonikus zenekar „Még 1 esély koncertje”.¹

¹ <https://www.pfz.hu>

Ezért is gondoltam, hogy nagyító alá veszem a zene erejét azoknál a gyermekeknél, akiknél nem hinnénk, hogy képesek valamilyen hangszeren játszani vagy egyáltalán megszólaltatni azt.

Van egy nyugdíjas hegedűművész kolléganőm, aki a Pécsi Éltes Mátyás Egységes Gyógypedagógiai és Módszertani Intézetben tanít hegedűt és furulyát tanulásban akadályozott; intellektuális képességzavarral élő; Down-szindrómás; autizmus spektrumzavarral diagnosztizált; és mozgássérült gyermekek számára. Két éve dolgozik együtt ezekkel a gyermekekkel. Az életkoruk különböző. Van általános iskolás, de szakiskolás is köztük. Összesen kilenc növendéke van. Kolléganőmmel többször konzultáltam és magával ragadtak a hallottak. Olyan szeretettel beszélt róluk és azokat a kis sikereket, amik számunkra nem nagy élmény lenne, velük eltudta élni és együtt tud velük örülni. A zene erejének itt mutatkozik meg a fontossága. A gyermek sikerélményhez jut, valami különleges dolgot csinál, ezáltal hasznosnak érzi magát és teljesértékűnek. A zenét megérti más nyelven beszélő ember is. Miért ne érthetné, művelhetné bármilyen fogyatékkal élő személy? A zene motivál és személyiséget épít. Ezeknek a gyermekeknek különösen fontos.

Zenepedagógus kolléganőm autodidakta módon igyekszik minden órát úgy tartani, hogy nincs gyógypedagógiai végzettsége és minden gyermek saját képességprofiljához alkalmazkodik. Módszerei a saját kidolgozott és legkreatívabb ötletek által lettek megalkotva, melyeket tapasztalatai alapján szerzett. Elkezdtem kérdezni a környezetemben lévő zenepedagógusokat ők mit tapasztalnak, hogyan élik meg a mindennapokat, ha egy tanulásban akadályozott gyermek szeretne náluk tanulni, de elakadnak. Volt-e a képzésük során erről szó, hogyan és milyen tanítástechnikai módszereket alkalmazzanak? Szólnak-e törvények, rendeletek vagy erre vonatkozó szabályok?

Szakedolgozatomban tehát ezekről a különböző képességprofilú gyermekekről a zenével való kapcsolatukról, tapasztalat szerzésről, motivációról, zenepedagógiai attitűdről, elért sikerekről, kudarcokról, tanítástechnikai módszerekről szeretnék írni. Szakedolgozatom legvégén remélem, olyan hiteles választ kapok a kérdőívem kielemezésével, mely talán segíthet pályatársaim mindennapi tanításaik során, gondolok a fogalmak helyes tisztázására és a módszerek, lehetőségek megismerésére. Úgy vélem a zenész ember rendkívül kreatív mely sok problémán áthidaló megoldást eredményez.

1.2. Célkitűzés

A zene és játékos hatásai már egy meglévő tudományosan alátámasztott tény. Legfőbb célkitűzésem között szerepel, hogy megbizonyosodjak arról a tényről, hogy a mai zenepedagógusi képzésben hazánkban kevésbé (vagy egyáltalán) nem biztosított a tanulásban akadályozott gyermekekre vonatkozó egyéni tanítási módszerek elsajátítása. A hangsúly az egyéni tanításon és a zenélni vágyó gyermekek akadályozottságán van. A már meglévő zenei ismereteimhez kívánok információkat gyűjteni tanítástechnikai módszerekről a vizsgálati csoporton keresztül szerzett eredmények alapján. Céлом továbbá, hogy igazoljam azon állításomat, mely szerint hiába nem fektetnek hangsúlyt a zenepedagógiai képzésnél a különböző képességstruktúrájú gyermekek zeneoktatási nevelésére-oktatására, a zenepedagógusok mégis megállják a helyüket és kreativitásukkal, egyénhez igazított saját módszerekkel gyógypedagógiai képzettség nélkül, sikeresen szeretettik meg a hangszeres tanulást a gyermekekkel.

A jövőben a szakdolgozatom megírásával, kutatásaimmal bővíteni szeretném már meglévő gyógypedagógiai tudásomat nem csak elméletben, hanem a gyakorlatban is.

2. Elmélet bemutatása

2.1. Jogi szabályozás a sajátos nevelési igényű tanulók zenetanulására vonatkozóan

Ahogy a szakirodalmak között olvastam és próbáltam elindítani azt a gondolatmenetet, melynek mentén elindulhatok szakdolgozatom elkészítésében, rákellett, hogy jöjjenek, hogy az alap tényekhez, törvényekhez kell visszanyúlnom. Elkezdtem kutatni milyen törvények is szolgálnak tanulásban akadályozott gyermekek, akik zenét szeretnének tanulni egy alapfokú művészetoktatási intézményben illetve a zenepedagógusok részére, mi segítheti őket, ami munkájukat keretbe foglalhatja, elvárásokat állít fel, tantervek mentén haladhatnak zenei vonatkozásban.

A gyermekekre vonatkozóan csupán a tandíjmentesség és térítési díj kapcsán találtam információkat:

„Minden esetben ingyenes a halmozottan hátrányos helyzetű tanuló, a testi, érzékszervi (látási, hallási), középsúlyos és enyhe értelmi fogyatékos, továbbá az autista tanuló részére az első alapfokú művészetoktatásban való részvétel”²

Ezt szűkítették le **2020. 07. 22-től** úgy, hogy csak a hátrányos helyzetű tanulók vehetnek részt ingyenesen. Tehát a fogyatékkal élő gyermekeknek fizetniük kell.

További Kormány rendeletet a tanárképzés rendszeréről, a szakosodás rendjéről és a tanárszakok jegyzékéből olvastam. A tanári szakképzettség elemeit értelmezve a következőkre jutottam. Akármelyik pedagógusi pályát is nézzük a három közül (zenepedagógus, gyógypedagógus, általános pedagógus) a kormányzati rendeletben a tanári munkához szükséges alponthan szak módszertani (diszciplináris és interdiszciplináris tantárgypedagógiai) tudás, képesség, attitűd (viszonyulás), valamint a képzéssel párhuzamosan megszerzett pedagógiai, pszichológiai és tanítási gyakorlat szükséges. Értelmezésem szerint e rendelet elvárja ugyanúgy a zenepedagógustól a különböző képességprofilú gyermekek tanítását, mint a gyógypedagógustól. Zenepedagógusnak elviekben tudnia kellene, hogyan is fogjon hozzá egy olyan gyermek tanításához, aki például SNI vagy BTMN diagnózissal rendelkezik hiszen átnyúlhatnak más tantárgypedagógiai módszerekhez is. Mi sem egyszerűbb ennél? Sajnos a gyakorlatban ez nem így működik. Ugyan az oktatási hivatal az esélyegyenlőségről és módszertani kompetenciáról ír a hátrányos helyzetűekkel való

² CXC. tv. a nemzeti köznevelésről

differentiált foglalkozásról, a gyakorlati lehetőségeket azonban nem vázolja fel. Nincs konkrét segítségük a zenepedagógusoknak e kérdés megoldásában.

2.1.1. Zene, gyógy- és óvodapedagógus zenéhez való viszonya az oktatási rendszerben

Egy rövid betekintést nyújtok, hogyan jut el egy alapfokú zenei intézménybe pedagógusnak egy hallgató és milyen képzésben részesül.

Aki zenepedagógus végzettséget szeretne, annak a hallgatónak a Bachelor képzés után 2 évet vagy Master képzés után 1 évet kell járnia az adott zenei intézménybe és a megszerzett zenepedagógus papírral taníthat középiskolában is nem csak alapfokú zeneiskolában. Létezik a rendszerben újra osztatlan képzés, ami például Pécsen 5 évig tart és elvégzése után taníthatnak középiskolában is. Vannak átfedések, de amit tanítanak pedagógiai tantárgyat az osztatlan képzésben az nem feltétlenül kötelező kurzus a Bachelor, Master képzésen.

Debrecenben például közösek a pedagógiai órák más karok hallgatóival annak ellenére, hogy tudván a zeneoktatás nem csoportos formában zajlódik, kivéve a szolfézs elméleti órákat. Ezeket a kurzusokat alsós és felső tanítókkal valamint szakgimnáziumi tanárjelölt kollégákkal végzik. Úgy vélem az lenne a legfontosabb, hogy az eltérő képességprofilú zenélni vágyó gyerekeket hogyan és milyen módon motiválják, tanítsák egyénileg zeneórán nem pedig csoportosan, hiszen nem lehet megfeleltetni egy csoportos tematikájú órát egy olyan gyermekre, akinek egyébként sem a többségi tanterv szerint kellene folyni az órájának. Itt kifejezetten a tanulásban akadályozott gyermekekre gondolok. Természetesen a hallgatók java ekkor találkozik először személyesen gyerekekkel. A különleges bánásmód pedagógiája, Zenei munkaképesség fejlesztése azon belül is a Kovács módszer valamint a Tanuló személyiség megismerése mely a differenciálást tanítja és ismerteti, találom a legközelebbinek a gyógypedagógiához, amit a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karán találtam.³ Ez csupán egy zeneművészeti egyetem, amit „nagyítóval” néztem olyan szemmel, mint gyógypedagógiai tanár, zenei végzettséggel.

Ha a gyógypedagógus oldaláról tekintjük, akkor nézzük, mit ír a jogszabály: „az alapfokozat birtokában a gyógypedagógusok a közoktatási munkaterületen alkalmasak valamennyi műveltségi terület oktatási feladatainak ellátására”⁴ Ez azt jelenti, hogy vonatkozik az ének-zenei oktatása-nevelése is a művészetek műveltségi területen belül. Gyógypedagógusok is ugyan úgy dolgoznak a zenei nevelésen, óráikat építik zenére, zenés feladatok, ismeretek

³ <https://music.unideb.hu/hu/node/160>

⁴ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0600015.om&txtreferer=a1200283.kor>

elsajátítása életük része, ritkább esetben hangszeren is játszanak. Rendelkeznek módszertannal és kezdettől fogva tanulmányaik során érzékenyítve vannak azokra a gyermekekre, akik valamilyen lemaradás/megkésés miatt hátrányban részesülnek.

Az általános óvodapedagógus és tanító képzés a 80-as években nem világított rá a tanulási nehézséggel küzdő gyermekek ellátására, mert akkor ezeket a gyerekeket szegregáltan oktatták. A képzésben a zenei nevelést, mint készség fejlesztést alkalmazták. A gyakorlatban a tanulásban akadályozott gyermekeknél csak maguktól tettek egy-egy kísérletet a pedagógusok, hogy a zenei képességek fejlesztésével sikeresebb teljesítményt érjenek el a gyermekeknél. A felvételi követelmény része a mai napig az ének-zene sikeres alkalmassági vizsga, nélküle fel sem vehető az illető.

A gyógypedagógiai vonatkozásban a köznevelési törvényben nincs szó a megkülönböztetésről tehát alapfokú zeneoktatási intézménybe járhat SNI diagnózissal rendelkező gyermek, mint diagnózis nélküli társaik. Sem a zenepedagógusoknak sem a tanulásban akadályozott gyermekek részére nem találtam tantervre vonatkozó jogszabályt. Tehát, ez azt jelenti, hogy ha a szülő beviszi az alapfokú zeneoktatási intézménybe enyhe intellektuális képességzavarral élő gyermekét és esetleg nem mutatja be gyermeke szakértői véleményét, akkor gyermekét a jogszabályok és törvények szerint ugyan úgy kell zenére oktatni, ellátni, mint bármelyik gyermeket, aki az intézményben tanul. Ha tovább viszem a gondolatom és beleképzelem magam a zenepedagógus helyébe, akkor rá kell jönnöm, hogy rendkívül nehéz dolga van. A zenepedagógiai karokon csak érintőlegesen ismertetik a hallgatókkal, hogy igen, van olyan gyermek, akinek sokkal nehezebben fog menni a kottaolvasás, hiszen pl. a téri tájékozódása még saját testen sem megy. Akkor a pedagógus két megoldás közül választhat. Van, aki érti és a gyermek egyediségét keresve lassan, saját kialakított struktúrával igyekszik az óráját felépíteni és a gyermek javát szolgálva utána olvas, tovább képezi magát, esetleg konzultál vagy hospitál kollégáival és alkalmazkodik a gyermek képességeihez. De van olyan zenepedagógus aki, nem érti miért megy xy gyermeknek sokkal nehezebben egy egyszerű ritmus letapsolása két év zenetanulás után és a lustaság, hanyagság feltételezése mellett háttérinformációk gyűjtése nélkül a gyermek kedvét elveheti a zenétől.

Még nehezebbé teszi a tanítást, ha a szülők erőltetik a zeneoktatást a gyermeknek, úgy is ingyen van alapon és a gyermeknek egyáltalán nincs kedve az egészhez. A zenepedagógusnak rendkívül nehéz a motiváltságot óráról órára fenntartani. Előfordulhat többségi gyermeknél is, hogy hiába írátták zeneiskolába, ne gyakoroljon otthon mert „hangos, zajos”.

A környezetemben találtam olyan zenetanárt, aki kellő bölcsességgel empátiával és kreativitással rendelkezik. Aki gyógypedagógiai háttér tudás nélkül a gyermek értékeit tartja szem előtt és szeretetével a tanulásban akadályozott tanulók megtanulnak hangszeren játszani. Kiállnak a színpadra és előadnak. Készülnek és megtapasztalják mennyire nagyszerű érzés teljes értékű embernek éreznie magát. Módszereit saját maga alkotta, teljesen autodidakta módon igyekszik minden órán átadni valamit, amitől csak reméli, hogy a gyermek profitál. Természetesen léteztek módszerek régen is és most is, amiket röviden bemutatok és összehasonlítom, rávilágítva, melyek azok az elemek amiket beiktatnak teljesen természetesen a zenepedagógusok SNI és BTMN gyermekek tanítása során és mik azok amikkel konkrét célzott helyzeteket tudnak megoldani.

Feltételezésem szerint a gyógypedagógia során eredményesen lehet felhasználni a zenepedagógiai tudást. Kérdőívemben a megkérdezettek mind zenészek és vagy zenepedagógusok, akik tanítanak vagy tanítottak sajátos nevelési igényű vagy BTMN diagnózissal rendelkező gyermeket, de nincs gyógypedagógus végzettségük.

2.1.2. Zenepedagógusi oldalról

Alanyi jogon mindenkinek jár az a lehetőség, hogy zenét tanulhasson. Aki megtudja fizetni habár intellektuális képességzavarral küzd, őket is köteles felvenni egy adott alapfokú művészetoktatási intézmény. Ezekben az iskolákban a jogszabály szerint jelképes felvételi van, de mindenkit felvesznek, hiszen így is kevés gyermek szeretne beiratkozni országos szinten. A "felvételi" néven futó szelektálást is egyfajta kirekesztésnek érzem, hiszen pont a gyengébb képességűek ne vegyenek részt a zenei-oktatásban-nevelésben? 20-30 évvel ezelőtt a zeneiskolában való tanulás egy elit hobbinak tűnt, manapság pedig komoly és sokoldalú fejlesztést várnak el a zeneiskoláktól. Köszönhető ez a tudományos kutatásoknak is, melyek bebizonyították, hogy transzfer hatással bír és több agyi pályát kapcsol össze, mint azt gondolnánk. Mivel a világ számos területén is nyilvánvalóvá vált a zene jótékony hatása ezért sok szülőnek a művészetek oktatása egy mentstáv lehet. De mi történik, ha egy gyengébb képességű gyermek szeretne hangszeren megtanulni? Vagy akár mozgásában akadályozott? A tanárok kire számíthatnak? A válasz a saját kreativitásuk és a motivációjukban van. Egymástól tanácsokat kérnek, utána olvasnak és minden igyekezetükkel próbálják beintegrálni az adott csoportba, helyzetbe a diákokat. A cél a jobb életminőségre való törekvés. E közben nagy nyomás nehezedik a zenepedagógusra, hiszen az anyaggal haladni kellene, mert nincs kivétel a törvényi előírások miatt. Saját magukban megkérdőjeleződik

tanári mivoltuk sikeressége. Nem sok támpontja van egy zenepedagógusnak, hiszen nincs érvényes tanterv ezekre az esetekre, semmilyen előképzés, csak saját erőből való továbbképzés. Ezeknél a gyermekeknél a motiváció a legnehezebb, de ugyan úgy a játékos tanulással éri el a zenetanár a legnagyobb sikert.

Kutatásom során számos sikertörténetre leltem. Mivel a szakmámban is láttam és csodálattal tekintettem azokra a kortársaimra, akik testi fogyatékossággal fantasztikus sikereket érnek el, még jobban motiváltak. Volt egy lány az egyetemen, akinek a jobb keze csonkolt volt mégis kürtölt és a mai napig zeneiskolában tanár. Felix Klieser⁵, akinek egyik karja sem fejlődött ki, megoldotta speciális eszközökkel és a lábujjaival kürtöl. Hannoverben végzett és ma is fellép a világ számos kiemelkedő zenekaraival szólístaként. Fantasztikus példa számomra a hallássérült Tilly Chester⁶ esete. Tilly négy éves korában kezdett hegedülni a hang fizikai vibrációjának érzékelésére támaszkodva. Később brácsára váltott, Nagy-Britannia ifjúsági zenekarának szólamvezetője volt, majd a londoni Royal College of Music hallgatójaként számos zenei díjat nyert. Nicolas McCarty⁷ az első jobb kéz nélkül született zongorista, aki 2012-ben szintén a Royal College of Music-ban szerzett diplomát, azóta sikeres koncerteket ad a világ legjobb koncerttermeiben. Folytatnám a sort Evelyn Glennie-vel⁸, aki 12 évesen veszítette el a hallását és az Angol Királyi Zeneakadémia ütőhangszeres növendéke volt. Műfajának egyik úttörőjének számít. Nem csak zenész, de zeneszerzőként is lenyűgöző. Interjúiban a beszédén nem is hallatszik, hogy nem hall, hiszen ezt az érzékszervét fokozatosan vesztette el. Munkáját mezítláb végzi a rezgésekkel való kapcsolat miatt. Folytathatnám a sort magyar viszonylatban a méltán népszerű Prima Primiissima és Liszt Ferenc-díjas Érdi Tamással, aki egy orvosi műhiba miatt veszítette el a látását még csecsemőkorában. A Zene Gyógyító Ereje Alapítvány által 2015-ben készített Magyarország az én hazám című videót, melynek főszereplője a kilenc éves vak és mozgássérült Kóti János⁹. A filmet a Magyar Nemzeti Galériában vették fel, a kisfiú énekét a komoly- és a könnyűzene több mint negyven jeles képviselője kíséri. A videót egy év alatt több mint egymilliószor nézték végig

A múltba visszatekintve Ludwig Van Beethoven szintén hallását veszítette el ennek ellenére nagyszerű kilencedik szimfóniát, ötödik zongoraversenyt, hegedű concerto-t és kvartetteket

5 <https://felixklieser.de/en/home-en>

6 <https://www.youtube.com/watch?v=nvtKs9aK7ZA>

7 <https://www.youtube.com/watch?v=ltEuItSS8yQ>

8 <https://www.evelyn.co.uk/>

9 <https://www.youtube.com/watch?v=0BnWnfuFKig>

komponált. A sort még sorolhatnám. Minden egyes történet más mégis a cél és az eredmény ugyan az. Az zene örömét senki és semmi nem veheti el ezektől az emberektől sem.

2.2. Régen és most a módszerekről

Kutatásom során Kodály Zoltán, Kokas Klára, Mária Montessori, Dr. Kovács Géza és Dr. Pásztor Zsuzsanna neve és munkássága tárult elém. Dolgozatomban nem az ókorra szándékozok visszanyúlni. Nem a zene fontossága és hatásainak bemutatása a célom, hanem a gyógypedagógia és a zenepedagógia együttes, egymást segítő transzferhatású mivoltára szeretnék rávilágítani, valamint arra, hogy a változó világ eredményeképpen úgy vélem, több oldalról kellene egy pályakezdő zenepedagógust már képzése során megtámogatni, érzékenyíteni. Ezek a módszerek egymással kölcsönhatásban vannak, kiegészítik egymást. Mindennek az alapja a humánus, individuum és a szeretet. Választásom azért erre a négy emberre került, mert volt szerencsém megtapasztalni, milyen, ha az embert lelkileg és fizikailag is megsegítik intézményes keretek között. A szálak egymásból építkeztek.

Amikor zeneakadémista voltam Dr. Pásztor Zsuzsa óráját vettem fel, akkor a tantárgynak nem tulajdonítottam nagy jelentőséget. Annál is inkább mert vidékről utaztam Budapestre és ez a foglalkozás mindig pénteken volt a hét utolsó órájában. Inkább el akartam menni haza a szüleimhez a hétvégére. Kérdezgettem a társaimat, hogy mi ez és mindenki pozitívan és ragyogó szemmel ajánlotta, hogy nézzem meg mert érdemes itt maradni. Pedáns és kíváncsi hallgatóként elmentem az első órára, ami a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola tornatermében volt megtartva, utólag kiderült, hogy hosszú évtizedek óta. Egy kedves idős hölgy fogadott, aki szerényen, de magabiztosan mesélt a torna gyógyerejéről, és csak mesélt és mesélt miközben végeztük a gyakorlatokat. Volt elméleti és gyakorlati óra. Az elméleti órán értettem meg az összefüggéseket, amik eddig számomra nem voltak világosak és senki nem tudta olyan hitelesen elmondani, mint a tanárnő. Hogyan működik a testem fellépés közben, mik a választási lehetőségeim a lámpaláz megelőzésére, kezelésére? Hogyan töltődjek fel testileg, lelkileg? És igen. A Tanárnő kitért minden apró részletre. Felvázolta az ok-okozati összefüggéseket. Sokszor éreztem úgy, hogy ezek az órák löketet adnak a további művészi karrieremnek ezért elkezdtem olvasni honnan ered ez a módszer. Itt találkoztam először Kovács Géza nevével. Mivel ez az egész technika és módszertan tőle ered, nagyon hálás vagyok Dr. Pásztor Zsuzsa tanárnőnek, hogy továbbadta és aktív képviselője a mai napig.

Kodály Zoltán gyermek és ifjú korom meghatározó alakja. Nem csak a népdalok, amikkel óvodás koromban találkozhattam, vagy a szolmizáció elsajátítása ami az általános iskolai évekre vezet vissza de a szimfonikus zenekari művei, amikkel szakközépiskolásként ismerkedtem meg és volt szerencsém játszani őket mint például a Nyári este, Galántai táncok, Hári szvit, Páva variációk csak, hogy a legismertebbeket soroljam. Nagy hatással voltak rám. Méltán sűrűn játszott és népszerű darabok nem csak Magyarországon, de bárhol a világban. Az ő növendéke volt Kokas Klára, aki tovább fejlesztette módszertanát és a mai napig nagyon népszerű a pedagógus pályára kerülőknek. Mária Montessori csodás játékaival és módszertanával egészíti ki ezt a számomra kialakított képzeletbeli teamet, akik együttes erővel azon voltak és vannak, hogy a gyermekek számára elérhető legyen a világ legtermészetesebb dolga: a zene.

Már az anyaméhben is zenét hallgat a magzat, aki édesanyja ritmikus szívverését adaptálja. Később már a külső zajokat is hallja, ami közt szintén ott a zene. A külvilág zenéje, mint például a baba gögicsélése, a madarak éneke, a vonat ritmikus zakatolása, az egyenletes lépéseink, a kopogtatásunk. Egy szóval a zene mindenütt ott van. És ott volt/van azoknak a gyermekeknek is, akik nem egészségesen születtek erre a világra. Mindent hallottak és éreztek. Ehhez nem kell semmi csak a létezés. Még aki nagyothall, siket még nekik is ott dübög a ritmus a fülükben, lelkükben.

A szálak összefüggnek. Kodály Zoltán módszerét és reformpedagógiai elgondolásait vitte tovább Kokas Klára, aki tovább fejlesztette és kialakította a saját programját. Mária Montessori nevelési és pedagógiai nézetei és gondolatai megegyeznek Dr. Kovács Géza és Kodály Zoltán tanításaival, amit Dr. Pásztor Zsuzsa folytatott és egészített ki.

A zene ereje mindig felül emelkedik minden akadályon legyen az testi vagy lelki eredetű. A következő részben felsorolt szakemberek pontosan tudták, hogy az ember egyediségéből adódóan minden emberhez megvan a kulcs, melynek segítségével megérinthetik az ember lelkét. A következő módszerek segítségével még hatékonyabbá lehet tenni egy tanórai foglalkozást.

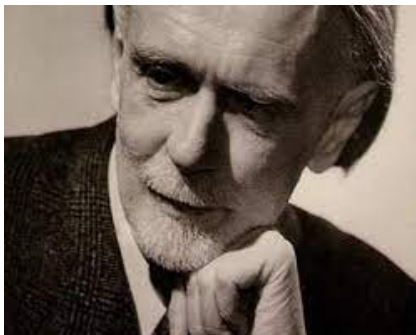

Maria Montessori¹⁰

Mária Montessori Olaszország egyik legkiemelkedőbb pszichológusa és pedagógusa. Montessori hatására hozták létre Rómában a gyenge tehetségű gyermekek iskoláját. Pedagógiai koncepcióját a svájci Seguin és francia Itard ihlette. Az ő eszközeit és metodikai eljárásukat tanulmányozta és fejlesztette tovább. 1907-ben megalapította a Gyermekek Házát. Hitvallása szerint hatékonyabban tudnak segíteni a sérült gyermekeknek, ha pedagógiai eszköztárát kéri segítségül a medicina helyett. Nevelési elvei a humánus tiszteletére alapul. Minden ember egy önálló individuum, más és más az emberi lét természetes formája. Pedagógiája legfontosabb alapja a tolerancia és az optimizmus. Jellemzi továbbá a tevékenység centrikusság. Mozgás és koordináció fejlesztésére olyan játékokat alkotott, melyek a zene kíséretében egyszerre több készséget is komplexen fejleszt. Konduktív pedagógiája fejleszti egyszerre a memóriát, a figyelmet, látási és hallási jelenlétet, tér és időbeli orientációt. További fontos fejlesztési terület a ritmusérzék. Montessorinál a zenei nevelés hallásfejlesztő játékokkal kezdődik. A feladatok során auditív differenciálás és hangmagasság szerialitása zajlik. (Montessori, 2002) Kedvelt módszere a népdalok és a népi dalos játékok, pont úgy ahogyan Kodály Zoltánnál is. A konduktív pedagógia szintén a magyar népdalkincsből merít, és ezek segítségével fejleszti a gyerekek ritmusérzékét. A központi idegrendszeri sérülés következtében gyakran alakul ki légzési probléma illetve artikulációs nehézség. Megoldásként a zenei nevelés során ugyanazokat a területeket fejlesztik, mint az egészséges társaik óvodai nevelésében. A legfontosabb az ének-zene tanításának megkezdéséhez a helyes levegővétel elsajátítása. Például, pingpong labda fújása az asztalon, vagy a gyerekek elsorolják egymás nevét egy levegővétellel. Ha a helyes légzéstechnikát elsajátították, akkor jöhetett a ritmus érzék fejlesztése, mint következő fontos cél. A ritmusérzék fejlesztésén belül fontos az egyenletes lüktetés megéreztetése. Ezután

10 <https://omsmontessori.com/2019/07/25/maria-montessori/>

következik a dal és mondóka ritmusának megtanítása. Tapsolás, dobolás, kopogás az adott ritmus ütemére. (Komáromi, 2006)

Kodály Zoltán¹¹

A zeneoktatás tematizálása és reformja, mely napjainkban is használatos Kodály Zoltán nevéhez köthető. A szolmizálást, a rengeteg éneklést, a ritmusok elsajátítását, a népdalok óvodás korban való megtanulását minden pedagógus nagyon jól ismeri. Ez adja a fundamentumát a többi készség fejlesztő zenei foglalkozásnak. Kodály Zoltán a test, lélek és anyanyelv hármasságát nagyon fontosnak találta. Szorosan összefüggött életmódreform törekvéseivel és nevelési elveivel. Több írásában megemlíti a torna, tánc meghatározó szerepét, a mozgás és zene ősi kapcsolatát. Ő maga is igyekezett a saját testi és lelki harmóniáját fenntartani. Kodály Zoltán zenei nevelési koncepciója ma a magyar zenei köznevelés alapját jelenti. Ezek az alapelvek fokozatosan alakultak ki és mentek át a gyakorlatba 1925 után a zenepedagógia felé fordult. Kodály vasutas édesapja révén sokat utazhatott, sokat túrázott, más szemmel látta a világot, mint kortársai. Akkoriban nem volt divat az iskolában, hogy ösztönözze a gyerekeket a világ megismerése, nem jutottak messzebb, mint a közvetlen település. Az emberek nem voltak nyitottak. Kodály Zoltán egy reformpedagógus, aki pont ezt a zártságot próbálta feloldani. Hogyan is játszhatott volna egy vak vagy egy értelmileg sérült gyermek hangszeren, ha egyáltalán hozzá is jutott? (Eőszé , 1956)

Miért kapcsolódik Kodály Zoltán reformpedagógiája a gyógypedagógiához? Talán úgy, hogy az első magyar ember volt, aki felvetette az óvodai zenei oktatást. Hangot adott a minél korábbi zenei kapcsolódáshoz. Későbbi álma volt, hogy általános iskolában beépüljön az ének-zene oktatás. Kodály Zoltán figyelembe vette a gyermekek hangterjedelmét, a

¹¹ <https://cultura.hu/kultura/kodaly-zoltan-visszanezve/>

gyermekek éneklési korlátait. Addig válogatás nélkül tanítottak és énekeltettek bonyolult ritmusú dallamokat, énekeket. Kodály hívta fel a figyelmet a népdalok éneklésére és tanítására is hiszen vallotta, hogy a zene az óvodában fontosabb a nyelvnél. Az ő érdeme, hogy az óvónők és tanítónők is tudnak már a nagyszámú népdalok közül válogatni. Hitvallása volt, hogy a gyermekek a szabadég alatt zajló énekes, mozgásos játéka már ősidők óta a gyermekek legfőbb öröme. (Kodály, 1941)

Pedagógusként felismerte a zenetanulás pozitív hatását a kognitív és társas készségek fejlődésére. „A zene nemcsak zenére tanít. Ezek a gyermekek jobban számolnak, mert a szám nem elvont fogalom nekik, testükben érzik a ritmussal. Hamarabb olvasnak folyékonyan, mert a mondatban érzik, éreztetik az összefüggő zenei formát. Szebben, pontosabban írnak, mert a kottairás nagyobb vigyázatra szoktat [...] A helyesírást is gyorsabban megtanulják, grafikai érzékük is fejlődik. Végül. Nő a gyermek önérzete, valamit tud, amit a felnőttek sem kicsinyelnek, vagy éppen nem is tudnak [...] A gyermek emberi fejlődésének nincs ennél hatásosabb eszköze” (Kodály, 1964, old.: 305)

Kokas Klára¹²

A zeneterápia az 1900-as években merült fel, mint mentális, fizikai, és érzelmi gyógyítást segítő módszer. Manapság egyesületek, szervezetek segítik a zeneterápiát egyéni és csoportos foglalkozások keretein belül. Kokas Klára zeneterápiája a személyiséget segíti kibontani, megismerni, megerősíteni a zene és a tánc segítségével.

Kodály megfigyeléseit később tanítványainak kutatási eredményei támasztottak alá. Kokas Klára 1972-ben publikált nemzetközileg is elismert kutatása a Képességfejlesztés zenei

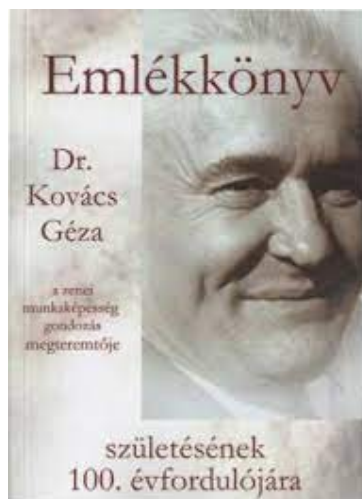
¹² <https://docplayer.hu/196844500-Emlektáblat-avattak-kokas-kalman-es-kokas-klara-tiszteletre-szanyban-2020-viii-19.html>

neveléssel címet viselte. A kutatási eredmények azt mutatták, hogy a zenei nevelésben részesülő gyerekek vitálkapacitása meghaladja a kontrollcsoportét, valamint jobban teljesítenek matematikai mozgásos feladatban, vizuális és hallási emlékezetet vizsgáló tesztekben. (Kokas , 1972) (Kokas, 1984)

Kokas Klára Kodály tanítványa volt, az ő támogatásával alapított zenei tagozatos iskolát majd zenei óvodát. Később állami gondozott gyerekeket tanított, ekkor találta szemben magát azzal, hogy fokozottan meg kell küzdenie a gyerekek figyelméért. Állította, hogy a nem odafigyelő gyerek nem rossz, és oka van annak, ha a pedagógus nem képes lekötni a figyelmét. Ugyanakkor a gyerekek számára sokkal inkább természetes a mozgással kísért tevékenység, mint a mozdulatlan ülés. Innen indult Kokas Klára ötlete, hogy a zenehallgatást szabad mozgással ötvözzék.

Kokas Klára¹³ vezetésével akkreditált pedagógusképzésein számos tanító, zenetanár és gyógypedagógus ismerheti meg az ének, a zene, az improvizatív mozgás, a nonverbális dramatizálást és a narráció hatását a személyiségre. Terápiájában a zenének és a ráépített mozgásnak köszönhetően a gyógypedagógiai és pszichoterápiás eljárások is hasznosítják a mentális, szociális és kognitív zavar, akadályozottság áthidalására. Pedagógiai rendszerének eszközei felhasználhatók prevencióként, gyógyításként és rehabilitációs munkában. Mivel akkreditált ezért bele lehetne építeni az egyetemi oktatásba is, de sajnos nincs így. Ez egy 30 órás tanfolyam, mely három héten keresztül zajlik. Sokat profitálhatna belőle egy zenepedagógus munkája során.

13 <https://kokas.hu/tortenetunk/>

Dr. Kovács Géza módszere¹⁴

Dr. Kovács Géza tudományos kutató 1959-ben került a Budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémiához, ahol felkérték, hogy kiemelkedő ám akkor már idegrendszeri és izomzati problémákkal küzdő zenészek zenei munkaképességüket segítsen visszaállítani. A módszer rövid idő alatt nagyon sok emberen segített. A program egy speciális tornából áll mely minden részletében a zenei alkalmasságot és annak fenntartását szolgálja. A program csoportos és egyéni is lehet. Több, mint testnevelés és több, mint pszichológia. Életprogramot, életvezetést és egyéni tanácsadást is tartalmaz. „Minden ember sorsa, élete szent. Az ő személye pótolhatatlan, egyetlen olyan érték, ami nem helyettesíthető semmivel.”¹⁵ Dr. Kovács Géza egy riportjában így vélekedik az emberekről. Számomra szívmelengető és tiszta, őszinte gondolat.

Dr. Kovács Géza nevelése, attitűdje rendkívül hasonlít Mária Montessori individuum szemléletű pedagógiájára. Mind a két szakembernél a gyermek testi, lelki egészsége állt a középpontban. Mind a ketten tudták, hogy a gyermek fejlesztése csak akkor lehet sikeres, ha az egész lényét veszik alapul, nem pedig egy bizonyos átlagot, ahol mindenkinek ugyan úgy kell haladni és fejlődni.

¹⁴ <http://kovacsmethod.com/magyar/Kiadvanyok.pdf>

¹⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=A4ZIOESugaU&t=759s>

Dr. Pásztor Zsuzsa¹⁶

Dr. Pásztor Zsuzsával kibővült a Zenei munkaképesség gondozás pedagógiája először önkéntesként, majd tanársegédként dolgozott. Az egyik új program volt az előképző zeneiskolai tananyag előkészítése a hangszerjáték fizikális és manuális előkészítésével. A program lényege a gyermek, mint fizikai, mint mentális teherbírásának fenntartása zenepályája során. Hasonló hiánypótló tevékenység volt a zeneórák és gyakorlóórák menetébe beiktatott pihenő idejének beiktatása. Ez a munkasorán keletkező elfáradás enyhítését és a foglalkozási ártalmak korai megelőzését szolgálja. A foglalkozások közben megtartott pihenő felserkenti a tanuló lankadó figyelmét. A hangszeres órát hatékonyabbá teszi a közbe iktatott mozgás. A kéz előkészítése soha nem látott módon könnyíti meg a hangszer játék elkezdését. Ezt egy lufi segítségével a levegőbe pattogatva tenyérrel és kézfejjel érhető el. A zenei munkaképesség gondozás oktatását rendeletek támogatják. Ma már országszerte a zenei egyetemek előszeretettel használják e módszer alkalmazását a való életben ahol profi zenészek küzdenek lámpalázzal, mentális és fizikai problémákkal. (Dr. Pásztor, 2017)

„A sajátos nevelési igényű tanulók számának emelkedése nemcsak a közismereti oktatásban, hanem a zeneoktatásban is megújulást kíván. A zeneoktatás jelenlegi rendszere válságban van. Bár gyönyörű a versenyek csillogása, ahová kivételes képességű fiatalokat nagyszerű tanárok készítenek fel rengeteg személyi áldozattal, sok-sok fizetetlen túlórában, azonban a többség helyzete megoldatlan. Az új kihívásokkal nem tudunk a régi módon megbirkózni. A tanárképzésből hiányzik a felkészítés az új problémák megoldására. Új szemléletre, új eszközökre, új módszerekre van szükség.” (Dr. Pásztor , 2019, old.: 11)

¹⁶ <https://music.elte.hu/content/szeretettel-gratulalunk-dr-pasztor-zsuzsanna-prima-dijahoz.t.24439>

Dr. Pásztor Zsuzsanna kifejti még továbbá milyen problémákkal is kell megküzdeni egy gyermeknek a hétköznapi életben. A mindennapok gondjai nem csak az egészséges és tehetséges gyermekeket érinti az általános iskolában vagy a zeneiskolában. A hátrányos helyzetű, magatartás problémával küzdő gyermekek még nehezebb helyzetben vannak. A mai oktatási rendszerben nagyon leterhelik a gyerekeket. A túlterhelés, alváshiány is hozzájárul az idegi labilitáshoz, teljesítőképesség meggyengüléséhez. A zenélni vágyó gyerekek sokszor iskola után már kimerülten, fáradtan vagy dekoncentráltan érkeznek a zeneiskolába. Nagyon nehéz így bármit is elérni. Ekkor válik igazán fontossá az egyéni foglalkozás mely nem csak a zenei oldalról hanem, mint segítő szándékú hallgató oldaláról is megközelíthető. Sokszor a gyermekeknek elég ha meghallgatják őket, kipanaszkodhatják magukat, elmesélhetik mi bántja őket. A beszélgetés illetve a meghallgatás oldja a mindennapi stresszt, mellyel a gyermekek küzdenek. Légzésük lelassul, képesek mélyre venni a levegőt és nem húzzák fel a vállukat hangszer játék és levegővétel közben. Megszűnik a görcsösség, izmai nem feszülnek már, levegőjét képes lesz beosztani.

A másik főbb probléma Dr. Pásztor Zsuzsanna szerint a gyermekek alapkészségeinek hiánya. Térbeli és síkbeli tájékozódásuk egyre nehezkesebb. Test sémájuk kialakulatlan, nem tudják megkülönböztetni a hosszú és rövid ritmust, hibásan másolnak a tábláról és mindent többször kell elismételni, még egy szakértői vélemény nélküli gyermeknek is. Ezeknek a problémáknak igyekszik a zenei munkaképesség fejlesztő program segítségével szolgálni. (Dr. Pásztor , 2019)

Zeneakadémista koromban én is jártam Zsuzsa nénihez és nagyon szerettem. Saját élmény révén nagyon sajnálom, hogy ezt nem vezetik be a zenetanár képzésbe, hiszen ez is egy nagyszerű módszer a gyermekek figyelmének megtartására, motiváltságuk idejének meghosszabbítására. A bemutatott pedagógusoknak nincs győgyepedagógus végzettségük viszont hatalmas rálátásuk van a különféle módszerek által elért fejlődési célra. Mint anatómiailag, mint pszichésen támogatva vannak a gyermekek ezekkel a technikákkal, amik elérhetőek lehetnének a zenepedagógusok számára is.

3. Kutatás bemutatása

3.1. Kutatásmódszertani elgondolások

Kutatásmódszertani eszközként a **kérdőíves** módszert más néven írásos kikérdezést választottam. A választott módszer mellett leginkább az attitűd, a nézetek, a vélemények és az érzelmek vizsgálati megfigyelései szóltak. A kérdőívet internetes platformon **hólabda** mintavételként továbbítom a megfelelő célcsoportokhoz. A célcsoportok közt csak zenepedagógusok voltak. Név nélkül, önálló kitöltéssel bízom az őszönte válaszokban. Nagyon fontosnak találtam a jól és pontosan értelmezhető kérdéseket ezért többször átgondolt kérdéseket teszek fel, nehogy félre érthető legyen. A kérdéssort nem adhatták le hiányosan, tehát minden kérdésre kértem választ, aki időt szánt a kitöltésére. Nagyon fontosnak tartottam, hogy kérdéseimmel ne befolyásoljam a válaszukat. A kérdőív kitöltésére egy hónap állt rendelkezésre. Kérdőívemben 34 kérdés szerepelt, amely körülbelül 8-10 percet vett igénybe.

Kvantitatív kutatást végeztem, az adatok leíró statisztikai elemzése által. Kördiagramm illetve oszlop diagram szerkesztésével az összegyűjtött válaszokból az elemzés során melyet nem százalékban hanem fővel fogok jelölni, **likert-skála** szerű elemzéssel 1-4-ig terjedő választási lehetőség szerint. Azért jobb a páros számú pont megadása, mert így a kérdőív kitöltőjét a válaszadás valamely állítás melletti elköteleződésre sarkallja.

Kutatásom ideje alatt **elsődleges forrásokat** használtam ismereteim és későbbi kérdőívem elemzése érdekében. A szakirodalom ebben a témában igen szerteágazó, ugyanakkor mégis kevés, gondolok a módszertanokra illetve a különböző publikációkra, első kézből bemutató kutatási beszámolókra, disszertációkra. Elsődleges forrásként a törvényeket is szemügyre vettem és alaposan átolvastam a témára vonatkozókat.

Másodlagos forrásként Kokas Klára és Dr. Pásztor Zsuzsa tanárnő anyagait használtam. Kokas Klára Kodály Zoltán tanítványaként alakította ki azt az eszmét, ami a zenére épített mozgásos gyakorlatsorok összesége melyet használni tudnak prevencióként, gyógyításként és a rehabilitációs munkában.

Dr. Pásztor Zsuzsa Kovács Géza tanítványa volt, aki a Zenei munkaképesség gondozás pedagógiáját vitte tovább és fejlesztette ki, mely a mai napig például a Budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem egyik akkreditált tantárgyaként ismeretes.

3.2. Kutatási kérdések

Kérdőívemben olyan kérdéseket fogalmaztam meg, amely kutatásom legfőbb témáját részletesen és alaposan vizsgálja. Számomra a legfontosabb területek az attitűd, a módszerek az elvárások, az érzékenyítés, a kreativitás témaköre illetve az interakciók szülő-tanár-kolléga kapcsán. Azért ezeket helyezem előtérbe, mert elgondolásom és gyakorlati tapasztalatom alapján a zenepedagógusok nagyon sokszor egyedül maradnak problémáikkal, kérdéseikkel, amelyek munkájukat nehezítik a minden napi oktatás során. Ezzel a kérdőívvel kézzel fogható lesz hogyan dolgoznak és milyen rendszer keretei között tanítanak a válaszadó zenetanárok.

-Milyen mértékben jellemző a szülőkkal és a kollégákkal való interakció a kezdetekkor és év közben a gyermekek zenetanítása során?

-Milyen attitűddel dolgoznak az alapfokú zeneoktatási intézmény pedagógusai az SNI és BTMN diagnózissal rendelkező gyermekekkel?

-Mennyire jellemző a zenepedagógusokra, hogy tovább képezik magukat, hospitálnak esetleg szakirodalmat olvasnak a különféle helyzetek megoldására?

-Milyen mértékben jellemző a különféle módszerek ismerete és alkalmazása (Kokas Klára-féle pedagógiai módszer, Maria Montessori-féle pedagógiai módszer, Kovács Géza zenei munkaképességet fejlesztő módszere, Heinrich Ullrich-féle ULWILA színes kotta módszert) a nehezebben tanuló diákoknál a zeneórákon?

-Mennyire játszik fontos szerepet a zeneórákon a figyelem, a motiváltság, a kudarc elkerülése és a sikerélmény elérése?

-Mennyire érzékenyítették tanulmányaik során a zenepedagógusokat illetve a mindennapokban mik az elvárások vagy vannak-e elvárások a pedagógus és a diagnózissal rendelkező gyermek felé?

3.3. Kérdőív elemzése

105 ember töltötte ki online kérdőívemet, közel egy hónap alatt. A megkérdezettek kizárólag alapfokú zeneoktatási intézményben dolgozó tapasztalt pedagógusok. A felmérést több részre osztottam az elemzés során.

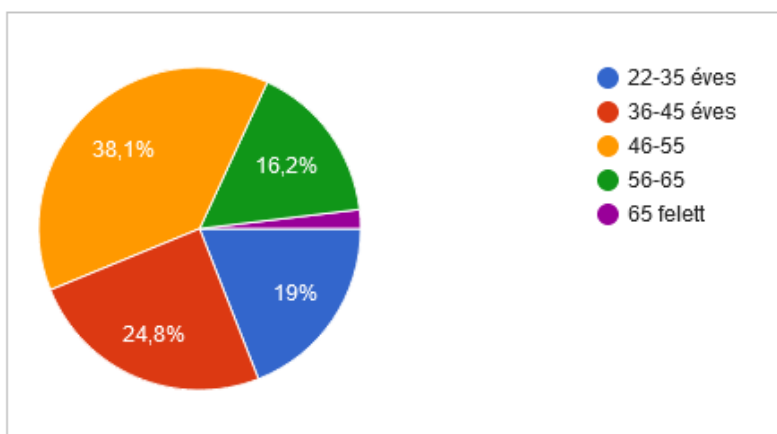
Az **első kérdéskör** a demográfia adatokra utal. Ebbe beletartozik az életkor, nemek aránya, státusz, régió és település típus szerinti eloszlás, valamint további pedagógiai vagy pszichológiai végzettségek.

A **második kérdéskörnél** az SNI, BTMN gyakoriságot elemzi. valamint szülővel való kapcsolatot, interakciókat valamint a zenepedagógus konzultációit kollégáikkal.

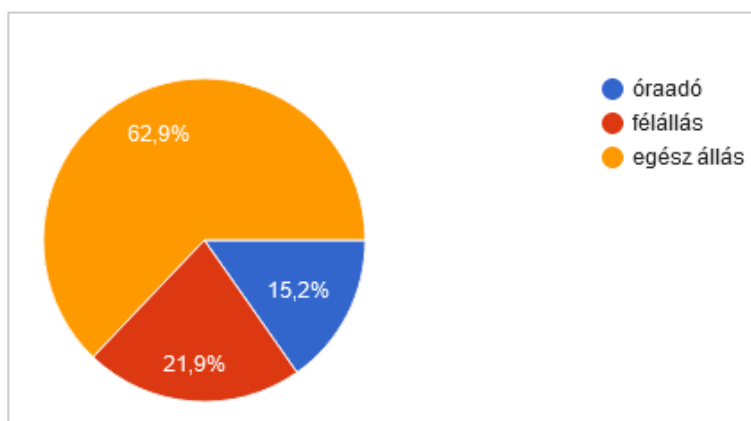
A **harmadik kérdéskör**, mely kutatásom legfontosabb része a sajátos nevelési igényű gyermekek és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek zenepedagógiai módszerének ismerete valamint a tanárok attitűdje a gyermekek nevelés-
oktatását illetően illetve módszertanról, képzésekről, tanítástechnikai elemekről és megoldásokról szeretnék számot adni.

A **negyedik kérdéskörben**, a zeneórákon tapasztalt figyelem és motiváltság hiányról, érzékenyítés fontosságáról, módszertani elemek szükségességéről, elvárásokról és a zeneoktatás hasznosságáról kérdeztem a zenepedagógusokat az SNI és BTMN diagnózissal rendelkező gyermekek vonatkozásában.

Az **első kérdéskörben** a demográfiai adatokat vizsgálom az 1-4. ábrán. Életkorukat tekintve az 1. 3. ábrán jól látható, hogy az űrlapot 22-65 év közötti nők és férfiak az ország minden területéről töltötték ki.

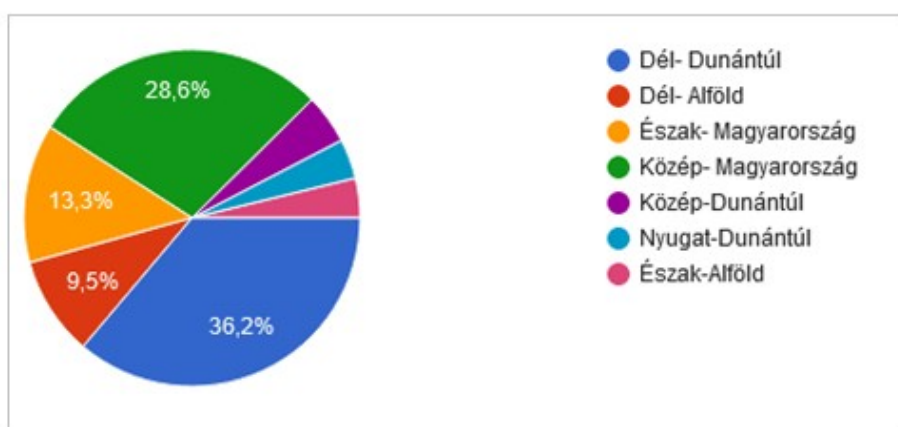

1. ábra: Életkor szerinti elosztás

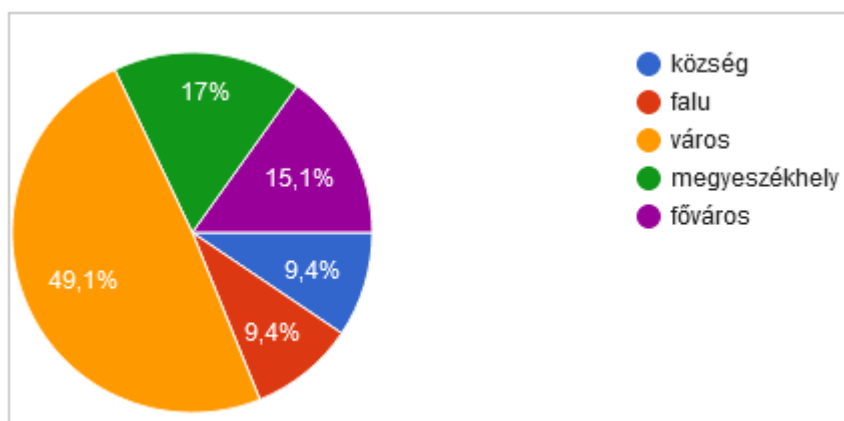
2. ábra: Státusz szerinti elosztás

A 2. ábra szemlélteti, hogy a legnagyobb számban egész állásban dolgozó zenepedagógusok ismertették válaszaikat. A nagyszámok törvénye alapján nagyobb az előfordulási esélye annak, hogy találkozhatnak a teljes állásban foglalkoztatott zenetanárok speciális esetekkel.

3. ábra: Régió szerinti eloszlás

A 3-ik ábra mutatja, hogy a Dél-Dunántúli régióban élők töltötték ki legtöbbször, valamint a kérdőívből kiderül, hogy a nemek aránya szerint a hölgyek voltak többségben.

4 ábra: Városok szerinti elosztás

A 4-ik ábrán látható, hogy a városban élnek a legtöbben a kitöltők válasza alapján. Tehát nem olyan kis eldugott falukról beszélhetünk, ahová nem jut el a segítség, érték itt szociális, anyagi vagy társadalmi szempontból segítségnyújtást.

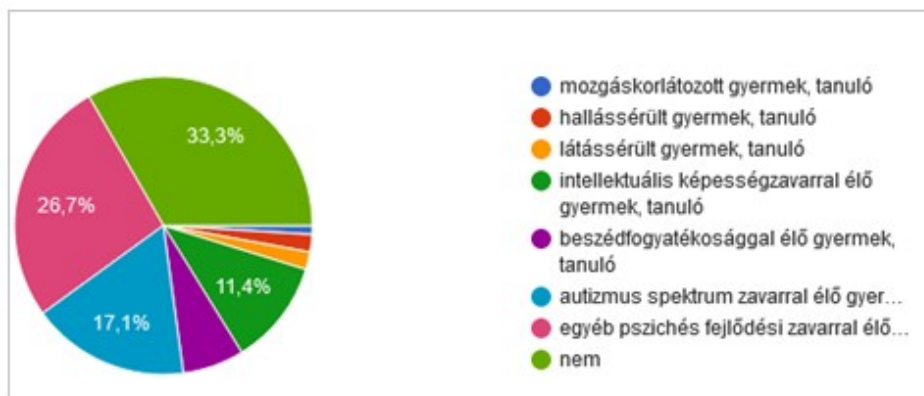
A kérdőívből kiderül számomra, hogy a megkérdezettek közül nagyon keveseknek van más pedagógiai vagy pszichológiai végzettsége. Két személy írta le, hogy zeneterapeuta, a többi válasz bölcsész, egy gyógypedagógus, ének-zene MA, pszichológia PhD abszolutórium, nyelvtanári, szakvizsgázott pedagógus, mentorpedagógus. Tehát a zenetanárok tovább képzik magukat lehetőség szerint és a legtöbben pedagógiai vonatkozásban maradnak.

A **második kérdéskörnél** (5-7. ábra) a szülővel való kapcsolatot, interakciókat valamint a zenepedagógus kollégákkal való kapcsolattartását illetve az SNI és BTMN gyakoriságot vizsgáltam.

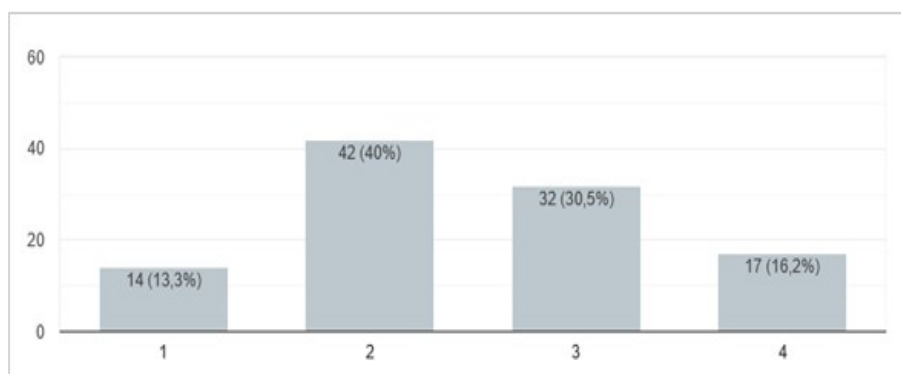
Fontosnak tartottam magát a fogalmat tisztázni, mint az SNI mint pedig a BTMN megnevezésnél. Nagyon érdekesnek találom, hogy az 5-ik ábra diagramja szerint a legtöbb válaszadó azt írta, hogy nincs SNI tanítványa, szám szerint 35, ami 33,3% volt. Az egyéb fejlődési zavarral élő gyermeket 28 fővel jelölték a leggyakoribbnak az SNI-n belül, ami 26,7% volt valamint az autizmus spektrumzavarral élő tanítványokról számoltak be 18 fővel, ami 17,1%.

A BTMN oldaláról pedig egészen meglepő volt az eredmény. Az eredmények szerint, majdnem 54,7%-uk jelölte meg, hogy van olyan növendékük, aki beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd. Ez szám szerint a 106-ból 58-at jelent. Véleményem szerint ez

is nagyon magas. Ezek a magas számok a további kérdéseim érvényességére adnak visszaigazolást.

5. ábra: SNI gyakoriság

6. ábra: Szülői tájékoztatás a zenepedagógus felé

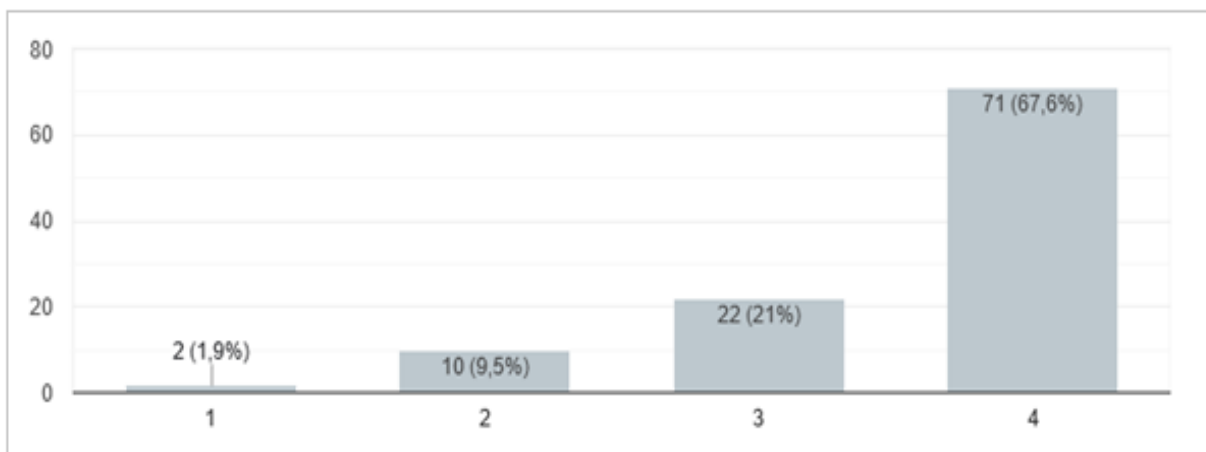
A 6-ik ábrán jól látható, hogy a megkérdezettek szerint a gyermekek szülei inkább nem adnak tájékoztatást gyermekük képességeiről, esetleges diagnózisáról. 43,3 %-uk jelezte, hogy nem jellemző illetve, hogy egyáltalán nem jellemző, hogy értesítik őket. Számszerűsítve 56 esetben nem tud a zenetanár a diagnózisról munkája folyamán. Csak 49-en jelezték, hogy a szülő megosztja gyermekéről a tudnivalókat. Ha nem tud a gyermek problémáiról a zenepedagógus ez azt vonja maga után, hogy a sokkal több időbe telik neki mire a gyermeket alaposan megismeri, nemcsak személyét, de képességstruktúráját. Sok idő eltelik a képzésben sokszor eredménytelenül, mert nem tudják mi az oka annak, hogy nem haladnak. Feltett megállapításom igazolást nyer, hiszen a válaszadók valóban nem jeleznek és nem adnak elegendő információt gyermekükről. Itt például nagyon fontos a csoportos (szolfézs) tanár és az egyéni hangszeres pedagógus rendszeres kommunikációja és tapasztalat cseréje. A gyermek egészen másképpen viselkedhet a csoportos órákon, mint ahol egyedül van a

zenetanárral. Persze a hangszeres tanár nem csak a viselkedésre kérdezhet rá, hanem olyan elmaradásokra is, mint például a ritmus ismeret, írás-olvasás készségek, laterális, testtudat, dominancia, szem-kéz koordináció, munkamemória, vizuális és auditív észlelés, beszédértés és beszédészlelés, koncentráció, figyelem, logika, számolási készségek. Ezek mind nagyon fontosak már a zenei alapok elsajátításakor. Dolgozatomban már említettem Dr. Pásztor Zsuzsa zenei munkaképesség fejlesztő pedagógus, terapeuta véleményét a mai gyermekek képességstruktúrájukról. Sajnos nem vélekedik pozitívan.

Minden gyermek egyedi és megismételhetetlen individuum, akihez meg kell találni a személyes szílat, mely segítséget nyújt a zenei képesség kialakulásához és további fejlődéséhez. Hogyan segítsen a pedagógus, ha azt sem érti mi a gond? Természetesen a zenetanár rákérdezhet a szülőkre, ha valamilyen elmaradást vagy problémát észlel a gyermeknél.

A 7-ik ábrán leolvasható, hogy inkább utána járnak a tanárok nem csak a szülőknél, hanem konzultálnak az ott dolgozó pedagógus kollégákkal a gyermekkel kapcsolatos teljesítmény problémák miatt. Ez nagyon fontos alappillére lehet az egyéni oktatás további részében. Ez az előző ábrát is igazolja, hogy a szülők nem adnak előre tájékoztatást gyermekük képességeiről, így plusz munkát adva a zenetanárnak. Az órák haladtával tűnik fel az adott tanuló elmaradásai. A több, mint 70 % arra a következtetésre is juttat, hogy a zenetanárok nagy része kíváncsi az okokra, amiért nem megy a gördülékeny zenei oktatás egy ilyen esetben.

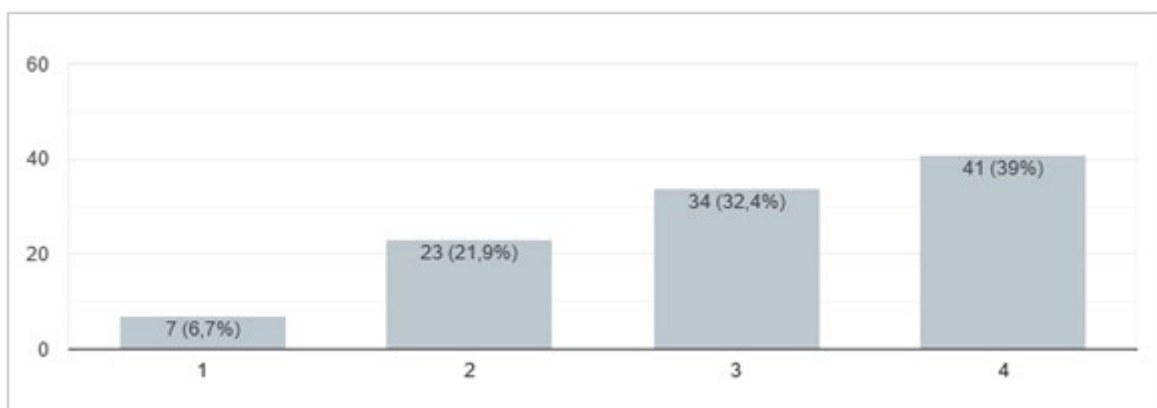
Én azt gondolom, hogy ebben az esetben már elkezdődik egy olyas fajta gondolkodás a zenepedagógus részéről, mely a gyermeket nem az átlagos módon kell megtanítani zenélni hiszen az alapok nincsenek jól lefektetve. A kérdőívem további kérdései az erre vonatkozó gondolataimat erősítette meg.

7. ábra: Konzultáció a zenepedagógus kollégákkal

A 7-ik ábrán leolvasható, hogy inkább utána járnak a tanárok nem csak a szülőknél, hanem konzultálnak az ott dolgozó pedagógus kollégákkal a gyermekkel kapcsolatos teljesítmény problémák miatt. Ez nagyon fontos alappillére lehet az egyéni oktatás további részében. Ez az előző ábrát is igazolja, hogy a szülők nem adnak előre tájékoztatást gyermekük képességeiről, így plusz munkát adva a zenetanárnak. Az órák haladtával tűnik fel az adott tanuló elmaradásai. A több, mint 70 %, fővel számolva 93 zenetanár, arra a következtetésre is juttat, hogy a zenetanárok nagy része kíváncsi az okokra, amiért nem megy a gördülékeny zenei oktatás egy ilyen esetben.

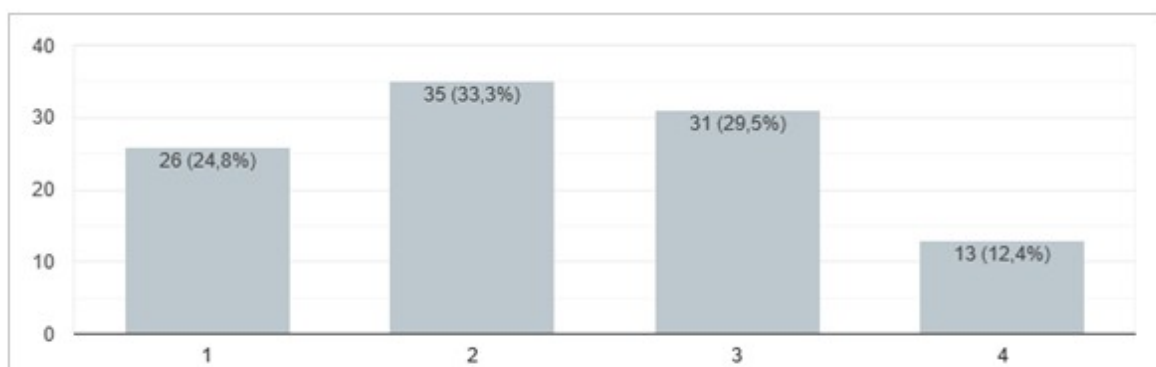
A **harmadik kérdéskör** (8-15. ábra), mely kutatásom legfontosabb része a tanárok attitűdje a gyermekek nevelését-oktatását illetően, képzésekről, tanítástechnikai elemekről és megoldásokról szeretnék számot adni, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek zenepedagógiai módszerének ismerete, mint Mária Montessori oktatást-nevelést segítő technikái, Kodály Zoltán módszere, Kovács Géza és Dr. Pásztor Zsuzsa Zenei Munkaképesség Gondozó elméletéről.

8

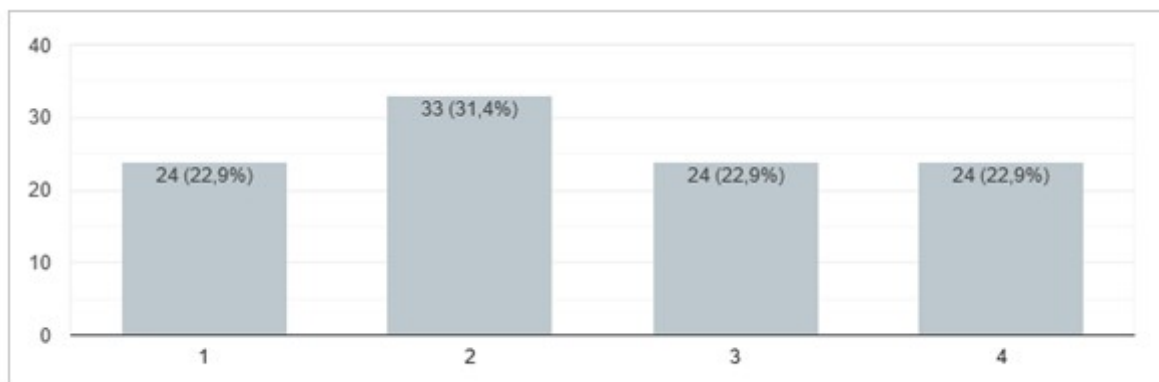
8. ábra: Szakirodalom olvasása

A megkérdezettek közül 75-en 71,4 %-uk jelezték azt (8. ábra), hogy különféle helyzetek megoldására olvasnak szakirodalmat. Ez elég magas arány. Hospitálás szempontjából (9. ábra) majd nem a fele látogatja kollégája óráját ami szám szerint 44 főt jelent 42,9%-ot jelent. Ez nagyon dicséretes és jó tendencia. A legjobb, amit tehetnek ilyenkor, hogy azoknál hospitálnak, akiknek van már tapasztalata ezekben az esetekben és sikeresek az SNI vagy BTMN diagnózissal rendelkező gyermekek zeneóráján.

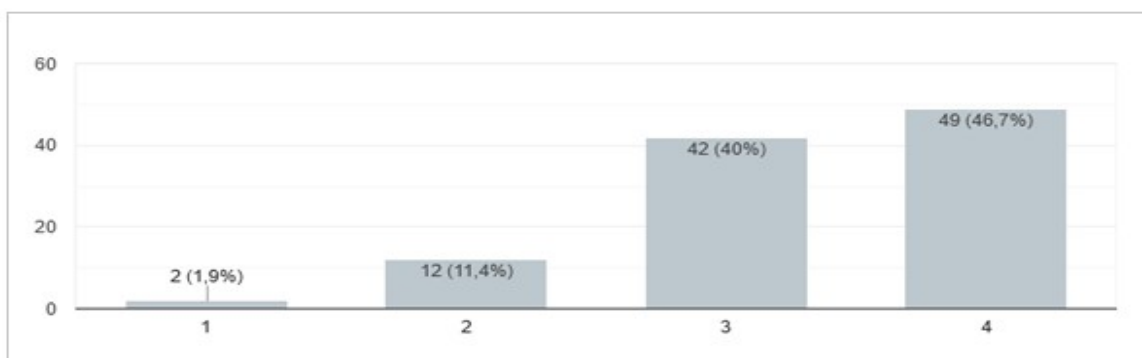
9. ábra: Hospitálás aránya

10. ábra jól szemlélteti a továbbképzésen való részvétel eloszlását. Ebben az esetben is megoszlik az arány bár kicsit nagyobb számot mutat a nem jellemző felé, ami 57 főt és 54,3%-ot tesz ki. Azért ilyen magas a nagyon nem jellemző és a kevésbé jellemzők száma, mert a gyakorlatban sem anyagi forrás sem pedig idő nem teszi lehetővé, hogy a zenetanárok szabadidejükben bővítsék tudásukat. Sajnos egyik zeneiskola sem engedheti meg magának a továbbképzések finanszírozását. A jellemzők és a nagyon jellemzők 48-an vannak, ami 45,8%-ot mutat. Ez egy nagyon pozitív adat, ami mutatja a zenetanárok érdeklődését e témában.

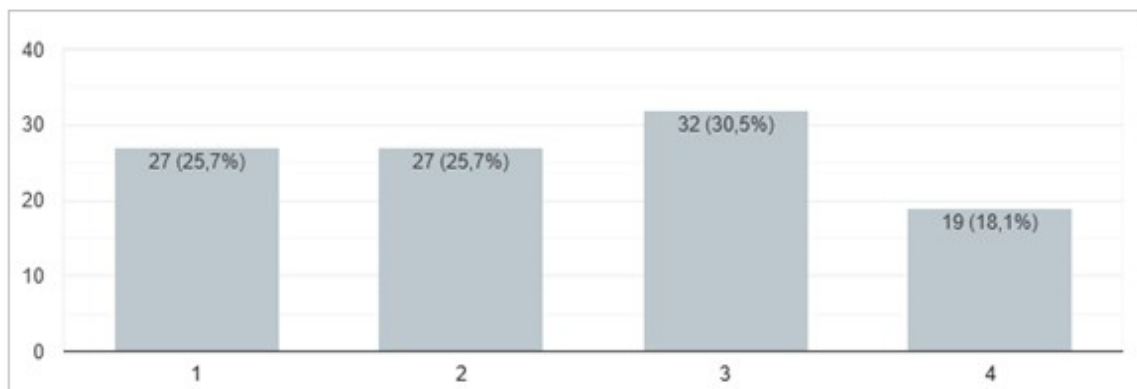

10. ábra: Továbbképzésen való részvétel aránya

A következő két ábra (11.12.ábra) számomra nagyon összefügg. Az órákra való külön felkészülés és a pedagógiai sikeresség egyáltalán nincs arányban. Ha egy pedagógus külön készül a órára akkor azt általában sikerre is viszi. Ebben az esetben nem ezt mutatják kérdőívem adatai. Lássuk mi lehet az összefüggés a két diagram között:

11. ábra: Az zeneórákra való felkészülés eloszlása

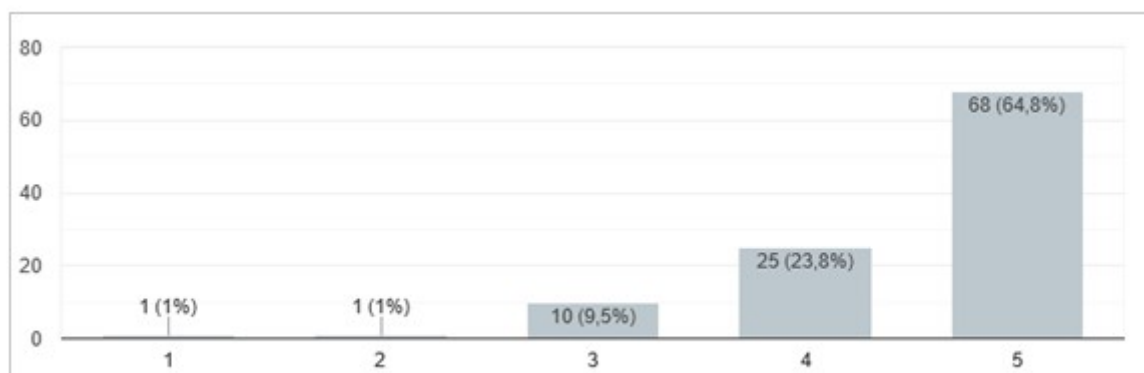

12. ábra: Saját pedagógiai sikeresség megkérdőjelezése

Kielemezhető a válaszokból (11. ábra), hogy külön készülnek az órákra azokban az esetekben, amikor nem tudnak kellőképpen haladni a zenei tananyaggal. Látszik az ábrán, hogy a 105 pedagógus közül 91 fő, 86,7% tölt azzal időt, hogy a leghatékonyabb módját találja meg a zeneoktatásban.

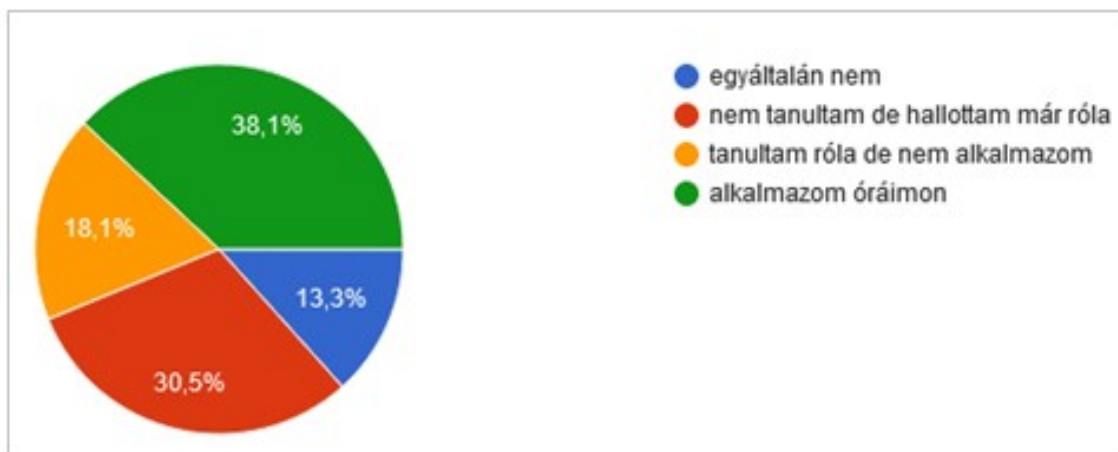
A 12. ábra adatai nagyon eloszlanak. Nincs kellő ismeretük a sok felkészülés követően sem. Ebben az esetben felmerül a kérdés, hogy miért vannak még is olyan sokan 51-en, 48,6%-a (összevonva), akiknek megkérdőjeleződik pedagógiájuk sikeressége. A válasz egyszerű. Nincs kellő ismeretük a sok felkészülés ellenére. A magas adatok visszacsatolás számomra, hogy zenepedagógust nagyon zavarja, ha nem halad az előírt anyaggal. Ez a gyermekek iránti tiszteletről, a tisztességes és lelkiismeretes munkavégzésről ad számot. Számomra itt is egyértelművé válik, hogy a probléma az, hogy nincsenek felkészítve az SNI és BTMN gyermekek fogadására. Kirajzolódik ebben az esetben is kutatásom lényege mennyire nincs a zenepedagógus kezében olyan tudás, amivel a gyermeket tudná fejlődésében támogatni.. Viszont az is kivehető 51,4%-kal összevonva az egyáltalán nem jellemzők és a kevésbé jellemzők válaszait, hogy nem feltétlen érzik rosszul helyzetüket. Mint minden pedagógus más-más személyiség, nem mindenki esik kétségbe vagy érzi magát rosszul, ha nem jut előrébb tanítványával.

A gyermekek fejlesztését kreatív módszerekkel is lehet javítani amiben a megkérdezettek 68%-a egyet is ért (13-ábra). Érdekes adat volt számomra, hogy kirajzolódott, hogy ugyan kreatívan próbálják munkájukban az esetleges problémákat áthidalni még sem érzik magukat sikeresnek. Ezzel újra visszautalhatok arra a tényre, hogy módszertan nélkül a zenepedagógus a sötétben tapogatózik és csak magára számíthat, az sem mindig eredményes.

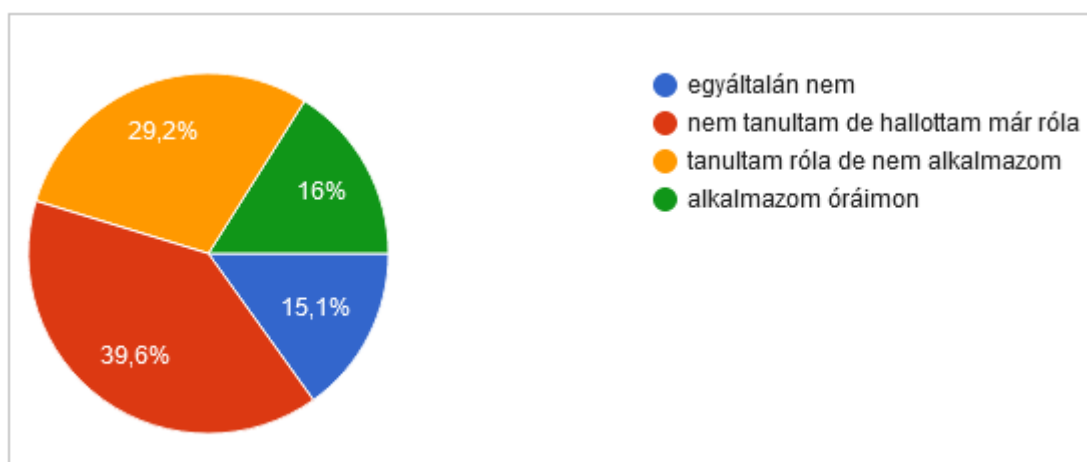
13. ábra: Saját kreatív ötletek szerinti fejlesztés aránya

További kérdéseimben részletezve, név szerint Kokas Klára-féle módszerre, a Mária Montessori által kidolgozott technikákra, Kovács Géza zenei munkaképességet fejlesztő módszerére illetve a Heinrich Ullrich-féle ULWILA színes kottája ismeretére és alkalmazására kérdezek rá.

14. ábra: Kovács Géza zenei munkaképességet fejlesztő módszer ismerete

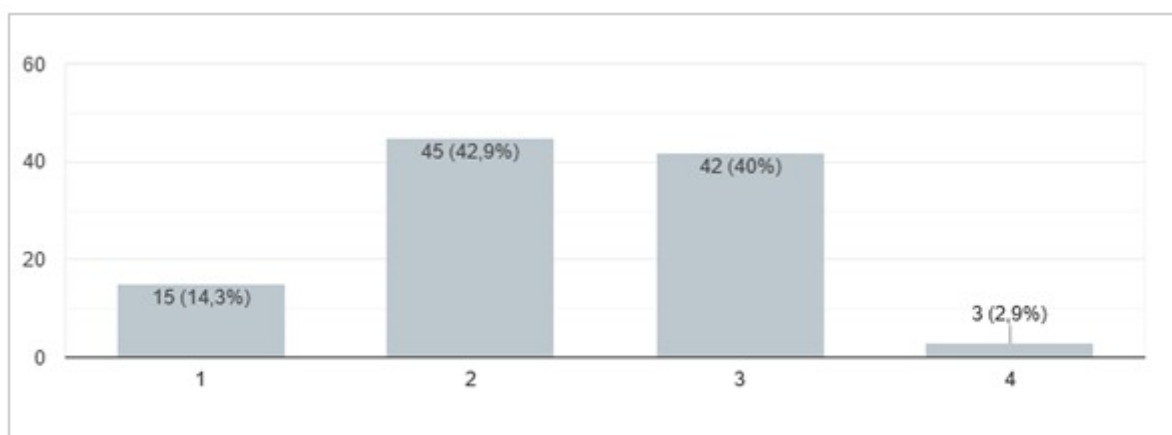
A módszerek közül a 14. ábra adatai jól szemlélteti, miszerint a Kovács Géza zenei munkaképesség fejlesztő technikákat ismerik és alkalmazzák a kérdőív kitöltői a legtöbbször. A többről hallottak már, de nem alkalmazzák azokat. A módszerekről legkevesebb 30%-uk még csak nem is hallott. Mária Montessori tanítás technikáiról (15. ábra) 39,6%-uk nem tanulta, de legalább hallott már róla. Ez a 42 embert jelent a 105-ből. Úgy vélem ez elég magas arány ismét és szomorú, hogy nem tanítanak egy felsőfokú kredit rendszerű intézményekben egy ilyen nagyszerű pedagógus munkájáról.

15. ábra: Mária Montessori pedagógiai módszerének ismerete és alkalmazása

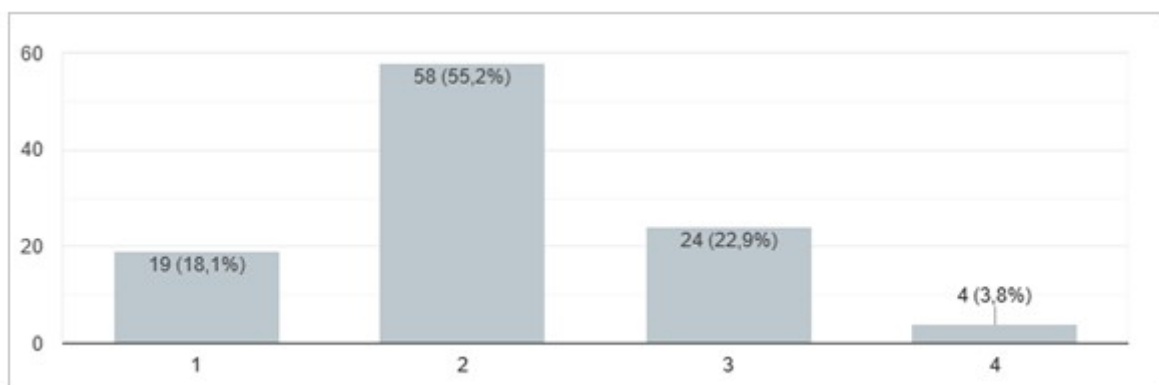
A következő és egyben utolsó **kérdéskör a negyedik** (16-20. ábra), a zeneórákon tapasztalt figyelem és motiváltság hiányáról, érzékenyítés fontosságáról, módszertani elemek szükségességéről, elvárásokról és a zeneoktatás hasznosságáról kérdeztem a zenepedagógusokat az SNI és BTMN diagnózissal rendelkező gyermekek vonatkozásában. Ezek a gyermekek sokkal szenzitívebben vehetnek egy kudarc élményt. Mivel az életükben elég sokszor előfordulhat/ott már ezért nagyon fontos, hogy olyan szituációkba hozzuk őket, ahol a siker garantált és azt érezheti, hogy ez az ő érdeme, saját munkája. Jellemző azonban ezekre a diákokra, hogy ha valamiben sikert is érnek el, másnak tulajdonítják, mert nincs elég önbizalmuk és nincsenek kellően megerősítve. A zene világában mindenki egyedi módon találhatja meg a kapcsolatot a zenével. Nincs két egyforma produkció. Nem lehet összehasonlítani, hiszen ennek az önkifejezésnek a szubjektív megnyilvánulása. A siker elérésében azonban nagyon fontos a motiváltság és a figyelem, koncentráció az órákon és az otthoni gyakorlás során.

A 16-as ábra adatai szerint a diagnózissal rendelkező gyermekek aránya megoszlik a figyelem kérdéskörben, hiszen csak 42,9% 45-en jelölték a jellemző és nagyon jellemző kategóriát, mint az általában nem jellemzőt vagy egyáltalán nem jellemző, ami összesen 57,2% 60 fővel.

16. ábra: Figyelem hiánya a zeneórák során

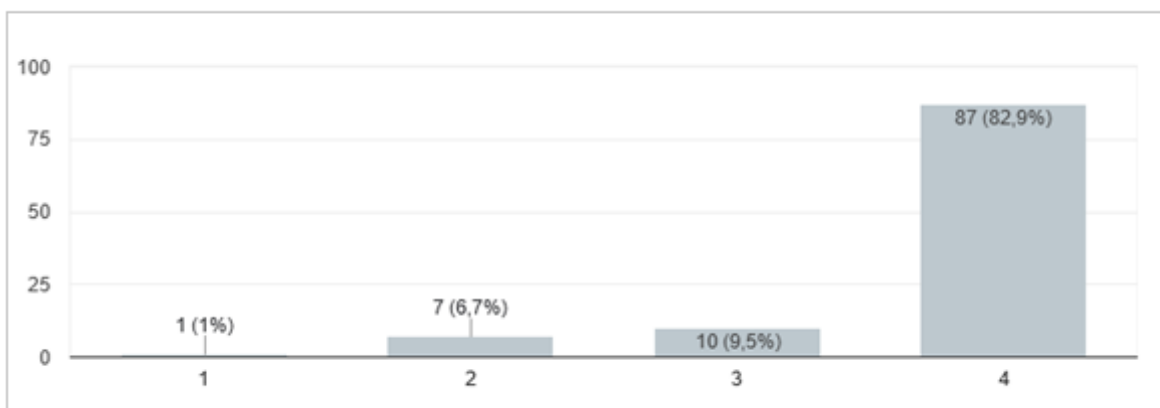
A motiváltság kérdésre a legtöbb szavazat a nem jellemző kapta, ami 17-es ábrán is jól látható. Azt mondhatjuk, hogy inkább nem motiváltak az órák a gyermekek.

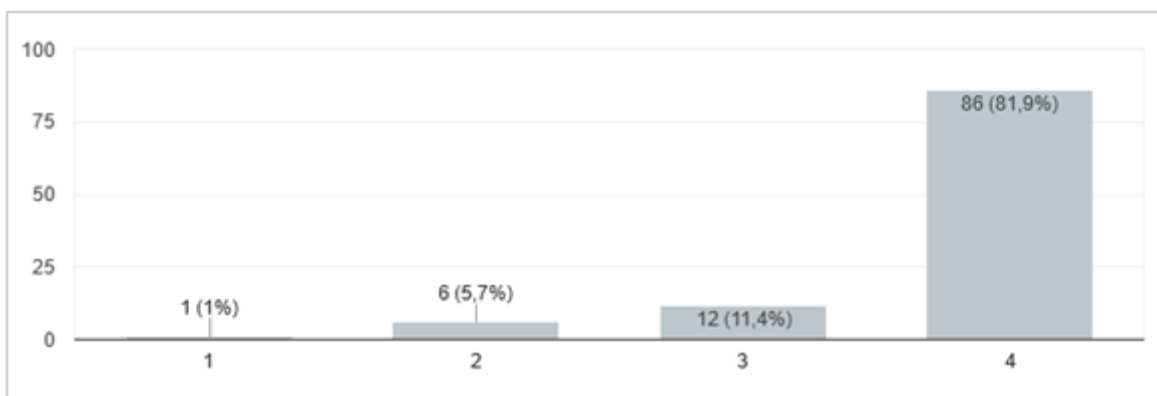
17. ábra: Motiváltság hiánya a zenórák során

Ez további kérdésekhez vezet. Vajon a tanítástechnikai módszerek nem eléggé színesek vagy a mai gyermek motiváltságát nehezebb fenntartani, mint korábban? Esetleg túl sok vagy túl kevés impulzus éri őket az adott zenei órán? Az órán való koncentrált figyelem elég lehet az órai cél elérésében, de már otthon nem tudja ugyan ezt a szintet hozni. Ez magával hozza akár a hangszertechnikai sikertelenségeket is az otthoni gyakorlások alkalmával. A motiváltság hanyatlása miatt kevesebb sikerélmény érheti őket és több a kudarc élmény, ami a diagramok alapján is jól kivehető. Összegezve a gondolatot a motiváltságot fenn kell tartani ahhoz, hogy a gyermek eljusson arra a szintre, hogy pozitív megerősítést nyerhessen ezen a területe is és zenei vonatkozásban sikerélményhez jusson.

Szándékosan hagytam az utolsó blokkra azokat a kérdéseket, melyek a zenepedagógusok személyes véleményükre kíváncsiak. A válaszadók a kérdőív kitöltése közben rájöttek arra az úrra, melyben élnek tanításuk során. Hiányzik a továbbképzés, az érzékenyítés, a módszertan, a háttér információ, az interakciók. Csak saját kreativitásukra számíthatnak, ami szintén nem minden alkalommal éri el célját. A kitöltők 87%-a jelezte, ahogyan a 18-es ábra is mutatja, hogy mennyire fontosnak tartja az érzékenyítést képzésük során a diagnózissal rendelkező gyermekek miatt továbbá hasonló százalékban írták, hogy többet kellene tudniuk módszertani oktatásról (19.ábra).

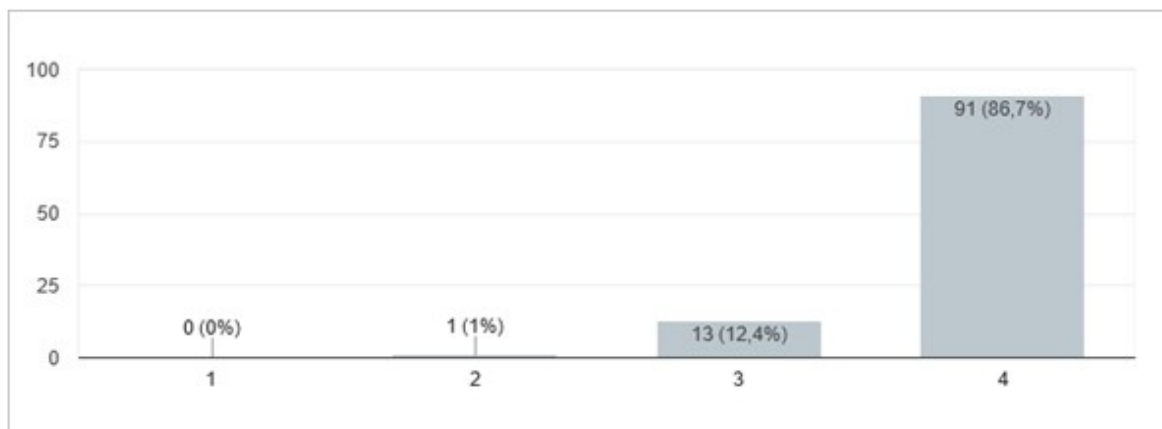
18. ábra: Érzékenyítés fontossága a zenepedagógusok szerint

19. ábra: Módszertani oktatás fontossága

A kérdőív adatai szerint arra a kérdésre, hogy mennyire várják el a szülők, hogy a diagnózissal rendelkező gyermek kézzelfogható eredményt érjen el hangszerén jól kivethető az a pozitív tény, hogy nem várják el ezektől a tanároktól, hogy csodákat tegyenek. 41 zenepedagógus írta, hogy nincs elvárás, 26-an viszont azt írták, hogy van nyomás a szülők részéről. Saját tapasztalatból mondhatom, hogy van olyan szülő, aki a saját gyermekét másokhoz hasonlítva méregeti és elvár olyan produkciót, ami nem igazodik gyermeke képességeihez. Nagyon sokan a zene tanulást nagyon könnyűnek, egyszerűnek vélik, mert „csak bele kell fújni vagy csak le kell nyomni a billentyűt”. Arról a tudatlanságról nem is beszélnék, mikor megkérdezik tőlem, hogy „Milyen hangszer van a tokban? – zongora?” közben a kürtömet cipelem a hátamon. Valahol ilyenkor a művészet elértéktelenedését érzem és nagyon elszomorít.

Utolsó kérdésemre nagyon egyértelmű választ kaptam. A megkérdezettek döntő többsége azt gondolja, ami 20-ik ábrán leolvasható, hogy a szakértői bizottság általi papírral rendelkező gyermekeknek nagyon hasznos a zenetanulás és a zenével való foglalkozás hiszen ők is tapasztalják óráról órára jótékony és transzfer hatását. Úgy vélem, hogy a zenetanárok is érezhették azokat a hiányosságokat amik miatt mindennapi munkájuk sokkal nehezebb de nem értik mitől. Nem tehetnek róla, hogy úgy engedik ki őket a köznevelésből, hogy kihagynak olyan elemeket tanításuk alatt mellyel a praxis életét nehezítik meg. Sokkal nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a, hogy a megfelelő módszereket, tanítástechnikai elemeket megtanulhassák és sikeresen alkalmazhassák zenei nevelésük-oktatásuk alatt.

20. ábra: Zenetanulás hasznossága a diagnózissal rendelkező gyermekek számára

3.4. Kutatási kérdések megválaszolása

Dolgozatom ezen részében a kutatási témám előre megfogalmazott kérdéseire szeretnék a kérdőívem segítségével reflektálni és magyarázatot adni. A kérdőívet 80 ember töltötte ki segítve munkámat.

Milyen mértékben jellemző a szülőkkel és a kollégákkal való interakció a kezdetekkor és év közben a gyermekek zenetanítása során?

A megkérdezett 80 alapfokú zenepedagógus közül 35 azt a választ adta, hogy nem kapják meg a szülőtől a kellő információt a beíratkozásnál, ami a gyermek képességstruktúráját illeti, és ezáltal úgy kezdik a zenetanítást, hogy nem fókuszáltan figyelnek az elmaradott képességekre, hanem hosszú hetek vagy hónapok alatt derülnek ki a hiányosságok. Ez a zenetanulásban azért fontos, mert a zenetanárok időközönként növendék koncerteket adnak, és aki lemarad sikerélmény nélkül éli meg ezt az eseményt. Ez később még nagyobb feszültséget és stresszt okoz a gyermekben, pláne, ha kényszerítve van a szereplésre.

A zenepedagógusok közül 54-en jelölték be, hogy felkeresik a szülőket év közben ha valamilyen problémát vélnek felfedezni a gyermek zenei oktatása alatt. Ez nagyon pozitív eredmény, hiszen ez is azt feltételezi, hogy a cél a sikerélmény és a zenélés örömeire való buzdítás megtanítása.

80 megkérdezettből 57-en szokott beszélgetni és segítséget kérni kollégájától ha a tanítványnak teljesítményének nehézségeit vagy romlását véli felfedezni.

Milyen attitűddel dolgoznak az alapfokú zeneoktatási intézmény pedagógusai az SNI és BTMN diagnózissal rendelkező gyermekekkel?

Összességében ez a kérdéskör nagyon változó eredményt hozott. A diagnózissal rendelkező gyermekekkel való foglalkozás megosztó volt a zenepedagógusok között. 27 személynek egyáltalán nem megterhelő viszont 20 zenetanárnak már igen. Ez %-ba mérve is 25 % tehát az egy negyede „küzd” a tanítási nehézségekkel. Mivel én is voltam zeneiskolai diák és zenetanári oldalon is álltam már pontosan tudom milyen érzés, ha nem tud előre jutni hetek óta a gyermek képzésével a zenepedagógus. Feltételezem, hogy kiegyensúlyozott, nagy teherbírású, magas érzelmi intelligenciájú és empatikus tanár tudja csak sikerre vinni a zeneórákat. A kérdőív alapján a zenepedagógusok nagyobb része szám szerint 37-en nagyon

jellemző és 31-en jellemző választ adtak arra a kérdésre, hogy készülnek-e ezekre az órákra külön.

A saját pedagógiai sikerességének megkérdőjelezése drámai válaszuk miatt elgondolkodó milyen nagy segítségre lenne szükségük az alapfokú színteren tanító zenetanároknak. Majdnem egy negyedük véli, hogy nagyon jellemző rájuk az elkeseredés ha nem tudják megtanítani a gyermeket és 27-et pedig a jellemző kategóriát jelölték be. Persze van a közömbös és az egyáltalán nem érdeklő kategória is, akik őszinte válaszukkal érzékeltetik, hogy nem a világ dől össze, ha néhányuknak nem sikerült jól teljesíteni egy vizsgán vagy nem haladnak a kellő léptékben.

A kreativitást illető kérdésre pont azt a választ kaptam, amire gondoltam. Aki zenész és több éve űzi ezt a szakmát annak legfőbb ereje a kreativitása. A zene egy szubjektív dolog, ami mindenkinek mást jelent. Kreativitást lehet a hangszer megszólaltatásának tanításakor is mint például fuvolát először egy üvegen tanítják, vagy az ajak rezgetést másnéven „brúzóls” hangját rézfúvós hangszereknél egy prűszkölő lóhoz vagy egy zömműgő méhecskéhez hasonlítják de lehet gyakorlás közben is kreatív az ember hogyan jusson túl a technikai akadályokon, a zenei mondanivalóról nem is beszélve.

Mennyire jellemző a zenepedagógusokra, hogy tovább képezik magukat, hospitálnak esetleg szakirodalmat olvasnak a különféle helyzetek megoldására?

Számomra megint érdekes kérdéssör és erre kapott megvizsgálandó válaszokat kaptam. A zenetanárok szívesebben olvasnak szakirodalmat, mint hospitáljanak más zeneórákon. Ez azért is érdekes, mert egy tapasztalt kolléga olyan fogásokat vagy olyan magyarázatokat tud prezentálni az óráján amiből sokat lehet tanulni és alkalmazni a saját órájukon is. A hospitálás nagy előnye még, hogy meg lehet beszélni mi miért mondott vagy mutatott a gyermeknek. A zenetanulás közben egy jól megcélzott jelzővel vagy mondattal óriásit tud lendíteni akár technikai akár zenei mondanivalójában elakadt gyermeknek. Saját tapasztalatból tudom, hogy ha elmentem egy másik mesterhez akár egy óra alatt többet tudott nekem adni, mint akihez eredetileg is jártam zeneórákra. Ez persze megint sok mindentől függ. A személyes kapcsolattól kezdve a tanár attitűdjén át a gyermek személyiségéig. A továbbképzésen való részvétel is nagyon megosztó. Mivel lehet kötelező is és előírás lehet éppen ezért kell ott lenni de aki önszántából valamilyen területen szeretné tovább fejleszteni magát biztos, hogy

önköltséges ami lássuk be egy zenetanári fizetésből nehéz kigazdálkodni. Nagyon kevés esetben vannak olyan képzések amit fizet a munkáltató.

Milyen mértékben jellemző a különféle módszerek ismerete és alkalmazása (Kokas Klára-féle pedagógiai módszer, Maria Montessori-féle pedagógiai módszer, Kovács Géza zenei munkaképességet fejlesztő módszere, Heinrich Ullrich-féle ULWILA színes kotta módszert) a nehezebben tanuló diákoknál a zeneórákon?

Az előzetes tanulmányaik során elsajátított módszerek a kérdőívet kitöltő tanároknál szintén megoszlik. A kitöltők közül 15-en egyáltalán nem ismerkedett meg semmiféle módszerrel, 23-an pedig azt nyilatkozták, hogy tanulmányaikra nagyon jellemző volt az e fajta érzékenyítés. Én úgy gondolom, hogy ez egy generációs probléma lehet, hiszen a kitöltők között a 46-55 év közöttiek töltötték ki a legtöbben és tudomásom szerint a dolgozatomban felsorolt pedagógiai módszerek még nem voltak ennyire tudatosítva az akkori (20-30 évvel ezelőtről beszélünk) hallgatóknak a főiskolákon, egyetemeken. A legtöbb szavazatot a „nem tanultam de hallottam már róla” címszó alatt a Mária Montessori, a Kokas Klára-féle és az Ulwila színes kotta módszer kapta. Nem véletlen, hogy a legtöbben tanulták és alkalmazzák Kovács Géza- féle zenei munkaképességet fejlesztő terápiáját. Személy szerint hozzám is ez áll a legközelebb.

Mennyire játszik fontos szerepet a zeneórákon a figyelem, a motiváltság, a kudarc elkerülése és a sikerélmény elérése?

A zenepedagógusok véleménye szerint a figyelem hiányzik a gyermekekből de a motiváltsággal nincs olyan nagy baj a zeneórákon. Ugyan ezeknél a gyermekeknél adódik siker élmény, amiből építkezhetnek és nem törődve az esetleges kudarc élménnyel tovább tudnak haladni az anyaggal.

Mennyire érzékenyítették tanulmányaik során a zenepedagógusokat illetve a mindennapokban mik az elvárások vagy vannak-e elvárások a pedagógus és a diagnózissal rendelkező gyermek felé?

69 ember egyértelműen elismerte, hogy mennyire fontos az érzékenyítésük a pedagógusoknak már a képzésük során. Nagyobb elvárás van a módszertanok elsajátítása iránt is a kérdőív alapján. 32-en nyilatkozták, hogy nincs külső elvárás vagy nyomás se a szülők se a munkáltató felől a zenepedagógus és a diagnózissal rendelkező gyermek felé. Nagyobb létszám tartja kevésbé fontosnak betartani azokat a tantervi előírásokat amelyek kollektíven minden alapfokú gyermeket kötelez köztük a SNI és BTMN-es gyermeket is zeneoktatásuk kapcsán. 69-en gondolják úgy, hogy érdemes és kell is tanítani ezeket a gyermekeket is zenére.

4. Összegzés, következtetések

Szerencsésnek mondhatom magam, mert egy olyan témát választottam, amire rálátásom volt eddig is és mivel régóta foglalkoztatott a gondolat, amit kutattam ezért indokoltta vált az alaposabb vizsgálata. Témám a sajátos nevelési igényű gyermekek és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek zenepedagógiai módszerének ismerete, alkalmazása, a tanári attitűd, a szülői tájékoztatás illetve a köznevelésben történő képzés volt. A célom leginkább az volt, hogy igazolást nyerjen állításom, miszerint a felsőfokú zenepedagógusi képzésben nincs olyan tantárgy, ami révén a jövő zenetanárokat felkészítenék az SNI és a BTMN diagnózissal rendelkező gyermekek fogadására.

Kutatásom eredményesnek bizonyult. A kielemezett adatok alapján egyértelmű válaszokat kaptam kérdéseimre. A legfontosabb részek az ábrákon is jól láthatóak és bizonyítják azt a tényt, hogy a szakmában dolgozó alapfokú zenetanárok kezében nincs olyan módszertan, mellyel az SNI és BTMN diagnózissal rendelkező gyermekek óráit tudatosan és tanult technikákkal tudják vezetni.

Zenészként és tanárként nagyon sok tapasztalatot szereztem itthon és külföldön egyaránt. Meggyőződésem volt mindig bárhol legyenek a világban, hogy minden gyermek más és más, mindenkiben van valami olyan tehetség, amit ha megtalálunk, csiszolgathatjuk, formázhatjuk és hagyjuk tovább nőni, mint egy gyönyörű fát, ami a végén biztos gyökereket és ágakat növeszt.

Ha egy gyermeket csak a rossz oldaláról közelítjük, csak a hiányosságait állítjuk fókuszba, ezek a gyökerek és ágak nem lesznek képesek nőni. Egy gyermeki lélek annyira tiszta és őszinte. Ők csak azt szeretnék, hogy szeressék őket. Nem kell diagnózis ahhoz, hogy egy pedagógus jobban odafigyeljen egyes tanítványaira. Látni kell a gyermek szemében a csillogást, szavai közt a lelkesedést, mozdulataiban a szabadságot és példát kell nekik adni. Említettem a kiegyensúlyozott és türelmes zenetanárt. Mai rohanó világunkban ahol a megélhetés szó szerint egy harc, ebben a világban ahol minden drágul, az élelmiszer, az üzemanyag, a mindennapi elvárások, a számlák, a család, megfelelés tömkelege nem beszélve a betegségekről, ebben a világban mutassunk példát? Hogyan?

Részemről nagyon egyszerű a kérdés. Elsősorban magunkban kell átgondolnunk, mit tudunk nyújtani, mint felnőtt, mint zenész, mint zenetanár és mint ember azoknak a gyerekeknek akik

hétről hétre eljönnek hozzánk és hozzáállásunkkal, türelmünkkel, lényünkkel és figyelmünkkel találkoznak. Ekkor mozdítjuk el őket egy olyan világba ahol a zene egy kifejező eszköz, egy varázslat, egy új nyelv, amit csak ő érthet. Nekem voltak olyan tanáraink és mestereim, akik nem csak azt tanították, hogyan kell belefűjni a kürtbe, hanem azt is, hogyan legyek jó kolléga, milyen füllel hallgassak egy aktuális darabot, mit kell tudnom az adott darabról, miről szól a mű mikor azt a dallamot játszom, hogyan kell elfogadni ha hibázok és hogyan érjem el céljaimat. Példát mutattak nekem. Legfőképpen a szeretetükkel és a figyelmükkel, amit felém irányítottak. Számomra ez a legfontosabb.

Ahogy a gyógypedagógus is a zenetanár is a személyiségével dolgozik. A mai kor gyermekét nagyon nehéz lekötni, hiszen annyi inger és kütyü halmozza el őket. Már az első pillanatokban elfogyhat a türelmük, amikor a hangszerrel ismerkednek. Ekkor lesz fontos a zenetanár személyisége. Az, ahogyan vezeti az órát mindent eldöntő. Milyen nehéz egy diagnózis nélküli gyermeket is lekötni legalább fél órára. Az elején ráadásul csúnya, megmunkálatlan hangok jönnek ki a hangszereken ha egyáltalán sikerül megszólaltatnia. A gyermek türelmetlen, ingerült, miért nem szólal már meg, miért nem jön azonnal a várva várt hang? Ezekből a csúnya hangokból lesz dallam? Mi az, hogy zene? Gyakorolni is kell? Miért nem játszhatok a telefonommal inkább? Ilyen és hasonló vívódásokat a gyermekek nap mint nap átélnek. A zenetanároknak pedig ezeket mind lekell tudni pozitív irányba reagálniuk. Minden tisztelem az övék. Nélkülük én sem ott lennék, ahol most vagyok. Újból és újból ráhangolja az adott hangszerre majd a gyermeknek már beépül a mindennapjaiba és az élete részévé kezd válni a zene. Kutatásom eredményeként számomra egy új megvilágításba helyezte az alapfokú zenetanárok munkáját és mindennapi küzdelmeit, melyeket sokszor nem is lát senki, bele se gondolunk. Immáron szülőként is látom a „másik fél” oldalát. Gyermekem különóráit külön figyelemmel kísérem. Minden alkalommal megkérdezem a pedagógust minden rendben volt-e az adott foglalkozáson. Gyors és tömör válaszukból mindig kis rálátást nyerek gyermekem fejlődéséről, elakadásáról, aktuális állapotáról. Ezek a visszajelzések számomra nagyon fontosak, hogy amikor lányomat kérdezem hogyan érezte magát, összeálljon egy kép. Nagyon sok esetben nincs érdeklődés, vagy nincs idő megbeszélni a gyermek igényeit, viselkedését, fejlődését esetleges regresszióját. Apró dolgokon múlhat egy különóra sikeressége és a motiválás fenntartása. Ha mind a két fél odafigyel a gyermek jelzéseire könnyebb a közös munka és a valódi igények kielégítése mindenki részéről.

Kutatásom eredményeivel szeretném a praxis számára javasolni és figyelmükbe ajánlani a felsőfokú zenei intézetekben a kreditpont szerinti tantárgyak kibővítését, főleg az alapfokú zeneművészeti nevelés-oktatás színterén. Fontosnak tartom a zenepedagógusok gyógypedagógiai tovább képzését alapszinten, de legalább érzékenyítését valamint további segítséget, mint például konzultáció végzett gyógypedagógussal.

Dolgozatom rádöbbsentett arra milyen nagy kincs a türelmes és kreatív zenepedagógus, aki minden előzetes tanulmányok nélkül motiválja a gyermeket. Elméleti tapasztalatimat mindenképpen beépítem a gyakorlati munkába.

5. Bibliográfia

- Dr. Pásztor , Z. (2019). *A zenei munkaképesség-gondozás lehetőségei a sajátos nevelési igényű növendékek oktatásában*. Forrás:
http://www.parlando.hu/2019/2019-4/Pasztor_Zsuzsa.pdf.
- Dr. Pásztor, Z. (2017). *A Kovács-módszer a fejlesztő pedagógiában. Egy komplex, emberközpontú módszer a szabad zenei kifejezésért. Új utak a zenénevelésben. A Kovács-módszer alkalmazása a kezdetektől a foglalkozási ártalmak megelőzéséig.*, 2017/4.
- Eöszé , L. (1956). *Kodály Zoltán élete és munkássága*. Budapest: Zeneműkiadó Vállalat.
- Glennie, E. Forrás: <https://www.evelyn.co.uk/>.
- Oktatási Hivatal
https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok.
- Kenesei, É. (1994). *Alternatív lehetőségek a zenepedagógiában*. Budapest: Tárogató Kiadó.
- Klieser, F. Forrás: <https://felixklieser.de/en/home-en>.
- Kodály, Z. (1941). *Zene az óvodában (Különnyomat a Magyar Zenei Szemle I. 1. számából)* . Budapest: Zeneműkiadó.
- Kodály, Z. (1964). *Tanügyi bácsik! Engedjétek énekelni a gyermekeket! In: Bónis F. (szerk) Visszatekintés I. . Budapest: Argumentum Kiadó/2007.*
- Kokas , K. (1972). *Képesség fejlesztés zenei neveléssel*. Budapest: Zeneműkiadó.
- Kokas, K. (1984). *Gyermekek zene-befogadása és önkifejezése különböző művészetformákban: Kodály-i segítség a problematikus gyerekek nevelésében*. Kecskemét: Kodály Intézet.
- Komáromi, L. (2006). *A játék természetes örömeivel Ének-zenei nevelés óvodai gyakorlatban*. Lakitelek: Antalógia Kiadó.
- Mesterházi, Z., és Szekeres , Á. (2019). *A nehezen tanuló gyermekek iskolai nevelése*. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar.
- Montessori, M. (2002). *A gyermek felfedezése*. Budapest: Cartaphilus Kiadó.
2011. évi CXCV Köznevelési törvény, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>.
2011. évi CXCV Köznevelési törvény, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200283.kor>.
- Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar, Forrás: <https://music.unideb.hu/>.

NYILATKOZAT

Alulírott **VARGA EVELIN ADÉL**, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, **KAPOSVÁRI** Campus, **GYÓGYPEDAGÓGIA** szak **LEVELEZŐ** tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Hosszúhetény, 2023. 04. 20.

Hallgató

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Varga Evelin Adél (DWISCU konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre **javaslom** / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen **nem***²

Kelt: Kaposvár, 2023. április 18.

Gelencsérné Dr. Bakó Márta
Belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.